

Konser Sözleşmesinin Hukuki Niteliği^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ KIRAÇ ADIR^(**)

Öz

Konser sözleşmesi, sanatçı ve organizatör arasında akdedilen bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile sanatçı müzikal bir sunumu (konser) icra etme, organizatör ise bedel ödeme borcunu üstlenir. Konser sözleşmesi ismen kanunda düzenlenmiş bir sözleşme değildir. Bu nedenle konser sözleşmesinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Sözleşmenin niteliğinin belirlenmesi bilhassa, tarafların borçlarının kapsamı ve bu borçların ihlali halinde hangi hükümlerin uygulanması gerektiğinin tespitinde önem taşır.

Bu çalışmada, konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin belirlenmesine çalışılacaktır. ‘Konser verme’, bir işgörme faaliyetidir. Bundandır ki konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin tespiti için işgörme borcu doğuran sözleşmeler temelinde bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu kapsamda konser sözleşmesinin Türk Borçlar Kanunu ile düzenlenmiş olan başlıca işgörme sözleşmelerinden eser sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi veya hizmet sözleşmesinin unsurlarını tam anlamıyla taşıyıp taşımadığı ya da bu sözleşmenin isimsiz bir sözleşme olup olmadığı incelenecektir. Böylelikle, konser sözleşmesi örneği vasıtasıyla ‘sanatsal’ ve ‘gayrimaddi’ edimler de işgörme sözleşmelerini birbirinden ayırt etmeye yarayan kriterler ışığında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Konser Sözleşmesi, Eser Sözleşmesi, Vekâlet Sözleşmesi, Hizmet Sözleşmesi, İsimli Sözleşme.

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 13.04.2025 - Kabul Edildiği Tarih: 19.05.2025.

Atıf Şekli: Esmâ Kırâç Adır, ‘Konser Sözleşmesinin Hukuki Niteliği’ (2025) 15(1) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 471, 514.

DOI: 10.52273/sduhfd..1675307.

^(**) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.

E-posta: esma.kirac@asbu.edu.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7352-7055>.

Legal Nature of the Concert Contract

Abstract

A concert contract is a contract concluded between an musical artist and organiser. With this contract, the artist undertakes to perform the musical presentation (concert) and the organiser undertakes to pay a price. The concert contract is not nominately regulated by codes in Turkish Law. For this reason, the legal nature of concert contract is controversial. Determining the legal nature of the contract is especially important in identifying the scope of parties obligations and which provisions should be applied in the event of a breach of these obligations.

In this study, it will be tried to determine the legal nature of concert contract. 'Giving a concert' is a service performance. Therefore, in order to determine the legal nature of the concert contract, an evaluation should be made on the basis of 'contracts for works and services'. In this context, it will be examined whether the concert contract completely has the elements of contract for work, contract of mandate or contract of employment, which are the main 'contracts for works and services' regulated by the Turkish Code of Obligations, or whether this contract is an innominate contract. Thus, through the example of the concert contract, 'artistic' and 'immaterial' performances will be examined in the light of criteria that distinguish the contracts for works and services from each other.

Keywords

Concert Contract, Contract for Work, Contract of Mandate, Contract of Employment, Innominate Contract.

Extended Summary

The concert contract is not regulated by codes in our law. Parties of this contract are the artist and the organiser. With this contract, the (musical) artist undertakes the obligation to give a concert and organiser undertakes the obligation to pay a price. The artist may give the concert by singing or by playing an instrument. The organiser is a natural or legal person who organises the concert event under his own responsibility.

There are four main views asserted by the doctrine regarding the legal nature of concert contract. These are 'contract for work', 'contract of mandate', 'contract of employment' and 'innominate contract'. Determining the legal nature of contract is particularly important in identifying the parties obligations and which provisions should be applied in the event of a breach of contract.

The first view asserted about the legal nature of concert contract is 'contract for work'. Some authors argue that the concert contract has the characteristics of 'contract for work' regulated by the provisions of article 470 ff. of the Turkish Code of Obligations. Some others have the opposite opinion. In order to make a decision on this issue, the concept of 'work' and whether 'giving a concert' can be considered as a 'work' should be explained.

The work is an outcome that the contractor undertakes to produce on behalf of customer. Producing an outcome is an element of contract for work. According to one view in the doctrine, a 'work' only includes outcomes of corporeal (material) performances. According to another prevailing view, a work contains not only the outcomes of corporeal performances but also the outcomes of incorporeal performances. However, there is no consensus among writers who considered the outcomes of incorporeal performances as works. Accordingly, one view argues that the outcomes of immaterial performances can be considered as works, provided that these outcomes are embodied in a tangible object such as a CD or document. Another view argues that the outcomes of immaterial performances can be considered as works, provided that the correctness of these outcomes should be objectively measurable and therefore can be qualified as 'correct or incorrect'. Finally, according to another view, the concept of 'work' should be interpreted widely. The outcomes of immaterial performances should be considered as works. For this, it is not necessary for the outcome to be embodied in an object or to be objectively measurable. For the existence of a work, it is sufficient for the outcome to occur independently from act of performance and to be objectively perceivable. So the artist produces a work by giving a concert. The outcome is independent from act of giving a concert and can be objectively perceived by the audience. Of course, since 'giving a concert' is artistic and immaterial, applying the provisions regarding liability for defects in the contract for work will cause some problems. However, this does not prevent the existence of contract for work.

Another view adopted about legal nature of concert contract is that this contract has the elements of the contract of mandate. The contract of mandate is regulated by articles 502 ff of the Turkish Code of Obligations. With this contract, the mandatee undertakes to conduct certain business or provide certain services. Unlike a contract

for work, the mandatee does not undertake to produce an outcome in contract of mandate. It is necessary and sufficient for him to fulfill his obligation diligently. According to one view in doctrine, the concert contract is a contract of mandate. Because 'giving a concert' is immaterial. So it can not be considered as a work. Besides, it is more appropriate to apply the duty of care and liability arising from its breach. Since the 'giving a concert' is immaterial, applying the provisions of contract for work, especially liability for defects, is not appropriate. However, this view has been criticized by some authors. Because concept of 'work' should not be limited to the outcomes of corporeal performances. Apart from this, the provisions of contract of mandate are also not suitable for the concert contract. The element of 'trust' is important for contract of mandate. So, according to article 512 of the Turkish Code of Obligations, the mandate may be revoked or terminated at any time by either party. However, this provision is also not suitable for a concert contract. Terminating the contract a few minutes before the concert is incompatible with the interests of the parties and nature of concert contract.

The concert contract can also be considered as a contract of employment. The contract of employment is regulated by provisions of article 393 ff of Turkish Code of Obligations. In this contract, the employee undertakes to work in the service of the employer for a limited or unlimited period and the employer undertakes to pay the salary. The elements of the contract of employment are 'work in the service of the employer for a limited or unlimited period', 'salary' and 'subordination'. The decisive element is 'subordination'. The subordination is economic, temporal and operational. If this element exists, the concert contract can be considered as a contract of employment. However, This is hard to be possible in practice. In particular, this element does not exist in the contracts concluded for a single concert.

Finally, some authors qualify the concert contract as an innominate contract. If a concert contract is concluded gratuitously and 'giving a concert' is considered as a work, there is an innominate contract. Apart from this, some authors do not accept the outcomes of immaterial performances as works. Therefore, if the contractor undertakes to produce an outcome of immaterial performance, there is an innominate contract, not a contract for work. If this view is adopted, the concert contract will be an innominate contract.

In this study, the legal nature of concert contract will be determined. In this context, these summarized views will be discussed in detail.

Giriş

Eğlence sektörünün yapı taşlarından olan konserler, çok eski tarihli organizasyonlar olarak insan hayatında daima bir yer edinmiştir. İnsanlar dinlenmek, eğlenmek, yorgunluk gidermek veya sosyalleşmek gibi amaçlarla konser etkinliklerine katılım sağlamaktadır. Sanatsal, sosyal ve eğlensel yönleri bir kenara bırakılacak olursa, konserlerin hukuki açıdan da önem arz eden etkinlikler olduğu söylenebilir. Gerçekten de bir konser organizasyonu düşünüldüğünde, birbiriyle belli biçimlerde ilişkili olan ve her biri ayrı hukuki menfaat taşıyan üç taraftan söz etmek gerekir. Bunlar konseri icra eden sanatçı, konseri tertip eden organizatör ve konseri izlemeye gelen seyircidir. İşte sürece dahil bu üç tarafın menfaatlerine ulaşmaları, birbirleriyle yaptıkları sözleşmelerin gereği gibi ifa edilmesine bağlıdır. Sayılanlardan her biri, kendisine karşı üstlenilen yükümlülüklerin gereği gibi ifa edilmesini isteme ve ifa edilmedikleri takdirde, taraf oldukları hukuki ilişkinin türü için kanunlarca öngörülen koruma mekanizmalarından yararlanma hakkına sahiptir. Bir konserin gereği gibi ifasında hem organizatörün hem seyircinin hem de sanatçının menfaati vardır. Bu nedenle, bu edimin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde, hangi hükümlerin uygulanacağını tespiti önem taşır.

Çalışmamızın konusunu, sanatçının konser vermesini içeren ve sanatçı ile organizatör arasında akdedilen konser sözleşmesi oluşturmaktadır. Bu sözleşmenin hukuki niteliğinin tespiti, özünde, Türk Borçlar Kanunu (TBK) ile düzenlenmiş başlıca işgörme sözleşmelerinin birbirinden ayırt edilmesine yarayan kriterlerin irdelenmesine ve anılan sözleşmenin, bu sözleşmelerin unsurlarını taşıyıp taşımadığının belirlenmesine odaklanmaktadır. Konser verme biçimindeki faaliyetin bir işgörme edimi olması, bu sözleşmenin kanunda düzenlenen başlıca işgörme sözleşmelerinden olan eser sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi veya hizmet sözleşmesinin unsurlarını tam anlamıyla taşıyıp taşımadığı ya da sözleşmenin isimsiz bir sözleşme olup olmadığı meseleleri üzerinde durulmasını gerektirmektedir. Konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin tespiti yönündeki bu araştırma, özellikle eser sözleşmesinde 'eser' kavramı ile 'sanatsal' ve 'gayrimaddi' işgörme faaliyetlerinin eser sözleşmesinin konusunu teşkil edip edemeyeceği hususlarına da ışık tutmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle konser sözleşmesinin tanımı ve içeriği ile tarafları üzerinde durulacaktır. Sonrasında konser sözleşmesinin hukuki niteliği tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu yapılırken özellikle Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen başlıca işgörme sözleşmeleri etrafında bir değerlendirme gerçekleştirilecektir. Konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin bu düzlemde tespit edilmesi çabası, bilhassa konser ediminin bir sonuç vaadi niteliği arz edip etmediği tar-

tışması ve işgörme sözleşmelerini birbirinden ayırt etmeye yarayan diğer kriterler üzerinden yürütülecektir. Nihayet, konser izlemek üzere belli bir bedel karşılığı bilet satın alan ve konser ediminin gereği gibi ifasında menfaati olan seyircilerin hukuki durumuna da çalışmanın son kısmında kısaca değinilecektir.

I. Konser Sözleşmesinin Tanımı ve Tarafları

A. Konser Sözleşmesinin Tanımı

Konusunu sanatsal bir sunumun oluşturduğu sözleşmeler farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Örneğin bir tiyatro oyununun sahneye konulması, bir dans gösterisi yapılması ya da bir konser verilmesi bunlardan bazılarıdır. Sanatçı ile etkinliği düzenleyen kimse arasında akdedilen, sanatçının anılan sanatsal sunumlardan birini gerçekleştirmeyi, düzenleyenin ise bunun karşılığında bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmeler için özellikle mukayeseli hukukta angajman sözleşmesi (engagementvertrag) adıyla şemsiye bir kavram tercih edilmektedir¹. İçeriğini ‘konser verme’ borcunun oluşturduğu sözleşmeler de şüphesiz bu grupta değerlendirilebilir. Bu sözleşmeyi sanatsal bir sunumu konu edinen diğer sözleşmelerden ayıran özellik, sözleşmenin konusunun müzikal bir sunumun icra edilmesiyle sınırlı olmasıdır². O halde çalışmamız bakımından konser sözleşmesini; sanatçı ile organizatör/düzenleyen arasında akdedilen, sanatçının konser vermeyi, organizatörün ise bedel ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlamak mümkündür³. Kavramsal açıdan ‘konser sözleşmesi’ (konzertvertrag) terimini tercih etmenin, çalışmanın içeriğini yansıtmak yönünden daha uygun olduğu kanaatindeyiz. Bununla beraber, bu sözleşmenin öğretide başka isimlerle anıldığına da rastlamak mümkündür⁴.

¹ Marcel Bisges, *Handbuch des Veranstaltungsrechts* (2. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Erich Schmidt Verlag 2023) 156; Mandy Risch and Andreas Kerst, *Eventrecht kompakt - Ein Lehr- und Praxisbuch mit Beispielen aus dem Konzert- und Kulturbetrieb* (2. Auflage, Springer-Verlag 2011) 24.

² Elmar Funke and Günter Müller, *Handbuch zum Eventrecht* (3. Auflage, Dr Otto Schmidt KG Verlag 2009), para 204; Bisges (n 1) 156; Risch and Kerst (n 1) 24.

³ Claudia Rossbach and Ulrich Loewenheim, ‘Tonträgerherstellungsverträge und benachbarte Musikverträge’ in Ulrich Loewenheim (Hrsg), *Handbuch des Urheberrechts* (3. Auflage, C.H.Beck 2021) para 95; Nicolai Brugger, ‘I. Zivil- und Obligationenrecht/ Das mangelhafte Konzert’ in *A wie Arbitration über T wie Transport bis Z wie Zivilprozess Liber discipulorum für Professor Dr. Andreas Furrer zum 55. Geburtstag* (Stämpfli Verlag AG 2018) 49. Benzer yönde bkz. Funke and Müller (n 2) para 204; Risch and Kerst (n 1) 24.

⁴ Özellikle mukayeseli hukukta konser sözleşmesi (konzertvertrag) kimi zaman başka sözleşme isimleri altında da ele alınmaktadır. Bunlara ‘Gastspielvertrag’, ‘Aufführungsvertrag’ veya ‘Künstlervertrag’ örnek verilebilir. Bkz. Hans-Jürgen Homann, *Praxishandbuch Musikrecht* (Springer Verlag 2007) 209. Ayrıca bkz. Risch and Kerst (n 1) 24.

B. Konser Sözleşmesinin Tarafları

Tanımdan da anlaşılacağı üzere konser sözleşmesinin tarafları, sanatçı ve konser etkinliğini düzenleyen organizatördür⁵. Sanatçının asli borcu, sözleşme ile üstlendiği konseri (müzikal sunumu) icra etmektir⁶. Sanatçı (künstler) tek bir kişi olabileceği gibi bir müzik grubu veya bir orkestra da olabilir⁷. Sanatçının konser etkinliğini sesi ile icra etmesi zorunluluk arz etmez. Onun sadece enstrüman çalmak suretiyle konser vermesi de yeterli olabilir⁸.

Sözleşmenin diğer tarafı ise organizatör/düzenleyendir. Organizatör (veranstalter), bir etkinliğin veya gösterinin (konumuz açısından konserin) gerçekleştirmesini ekonomik, girişimsel ve organizasyonel açıdan üstlenen kişidir⁹. Organizatör gerçek veya tüzel kişi olabilir. Organizatör kendi sorumluluğunda konseri tertip eder ve kural olarak konser verilecek alanı temin eder. Ancak onun, konserin gerçekleştirileceği mekanın işleteni olması şart değildir. Organizatör konser mekanını bir üçüncü kişiden örneğin kiralamak suretiyle temin edebilir ki, yapılan bu sözleşme incelemekte olduğumuz konser sözleşmesinden ayrı ve bağımsızdır¹⁰.

Konser etkinliğini izlemeye gelen seyirciler ise konser sözleşmesinin tarafı değildir. Seyirciler, bu etkinliğe girişlerini sağlayabilmek için organizatör ile ayrı bir sözleşme akdeder. Seyirci sözleşmesi veya izleyici sözleşmesi (zuschauervertrag) olarak adlandırılan bu sözleşmede, organizatör bir etkinliğin düzenlenmesi ve seyircilerin bu etkinliğe erişiminin temin edilmesi borcunu üstlenirken, diğer taraf olan seyirci bedel ödeme borcu altına girmektedir¹¹. Seyirci ile

⁵ Homann (n 4) 209.

⁶ Rossbach and Loewenheim (n 3) para 95.

⁷ Homann (n 4) 209.

⁸ Brugger (n 3) 50.

⁹ Hanno Fierdag, 'Konzert- und Gastspielverträge' in Christian Berger and Sebastian Wündisch (Hrsg), *Urhebervertragsrecht* (3. Auflage, Nomos 2022) para 166; Rossbach and Loewenheim (n 3) para 95; Homann (n 4) 209.

¹⁰ Risch and Kerst (n 1) 24.

¹¹ Tina Huber-Purtschert, 'Innominatkontrakte' in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz and Roland Fankhauser (Hrsg), *Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht, Orell Füssli Kommentar* (4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Orell Füssli Verlag AG 2023) para 173. Seyirci sözleşmesi, organizatör tarafından gerçekleştirilecek örneğin sinemada film gösterimi, tiyatro veya opera sunumu, konferans veya sportif faaliyetleri de konu edinebilir. Seyirci sözleşmesinin tanımı ve içeriği hakkında bkz. Arnold F. Rusch and Claire Huguenin, 'Innominatverträge/Gastaufnahme- und Freizeitverträge' in Michael

sanatçı arasında ise doğrudan bir sözleşme bulunmamaktadır. Bununla beraber, organizatör sanatçının performans sergileyeceği konser etkinliğinin gerçekleştirilmesi karşılığında seyirciden bedel talep ettiği için sanatçıyı da bu ilişkiden tamamen bağımsız düşünmek hukuken mümkün değildir. Bu meseleye aşağıda daha detaylı olarak değinilecektir¹².

II. Konser Sözleşmesinde Tarafların Borçları

A. Sanatçının Borçları

Konser sözleşmesinin tarafı olan sanatçı, kararlaştırılmış olan yer, zaman ve süre unsurlarına riayet ederek konser verme borcu altındadır¹³. Onun asli edim yükümlülüğü sözleşmeye konu konseri vermektir. Sanatçı bu borcunu şahsen ifa etmelidir¹⁴. Konser verme borcunun içeriği, performansla katılan kişi sayısı (solo sanatçı ya da müzik grubu) ve müziğin biçimine göre şekil alır. Hangi tür müziğin icra edileceğine göre lazım olan enstrümanlar da belirlenir. Aksi kararlaştırılmadığı sürece, sanatçı enstrümanları getirir, bu enstrümanlarla ilgili ön hazırlıkları yapar ve örneğin enstrümanın akordu gibi sunumu etkileyecek hazırlıkları gerçekleştirir¹⁵.

Müziyenin sahnede kalma süresi, çalacağı veya seslendireceği müzik parçalarının sayısı ve gerekirse niteliği ile örneğin konserde verilecek araların taraflar arasında baştan kararlaştırılması gerekir. Zira bunlar, özellikle sanatçının borcunu gereği gibi ifa edip etmediğinin belirlenmesi bakımından önemlidir¹⁶. Eğer konserin süresi sözleşmede net bir biçimde tayin edilmemişse, sanatçının makul bir süre boyunca sahnede kalması gerektiği kabul edilmektedir¹⁷.

Hochstrasser, Tina Huber-Purtschert and Eva Maissen (Hrsg), *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht - Einzelne Vertragsverhältnisse - Art. 184 - 529 OR und Innominatverträge* (4. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2023) para 11. Spor organizasyonları alanındaki seyirci sözleşmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Hasan Pekte, 'Sportif Faaliyetlere İlişkin Seyirci Sözleşmesi' (2012) 12 (Özel Sayı) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 657, 658 vd.

¹² Bkz. aşağı. IV. başlığı altındaki açıklamalar.

¹³ Homann (n 4) 211; Funke and Müller (n 2) para 219.

¹⁴ Bisges (n 1) 160.

¹⁵ Brugger (n 3) 50.

¹⁶ Bisges (n 1) 160.

¹⁷ Alman öğretisinde bu sürenin en azından 60 veya 70 dakika olması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Homann (n 4) 212.

B. Organizatörün Borçları

Organizatörün asli edim yükümlülüğü, konser vermesi karşılığında sanatçıya belli bir bedel ödemektir. Sanatçıya ödenecek bedel farklı biçimlerde kararlaştırılabilir. Bunlardan başlıcaları; önceden taraflarca kesin olarak tayin edilmiş sabit bedel, konserden elde edilecek kâra/ciroya iştirak biçiminde ödenecek bedel veya sabit bir asgari bedele ilaveten aynı zamanda kâra/ciroya da iştirak şeklinde ödenecek bir bedel olabilir¹⁸. İlk ihtimalde sanatçıya konser vermesi karşılığı baştan kararlaştırılmış belli bir bedel ödenir. Kâra/ciroya iştirak payı ise organizatörün konser etkinliğinde bilet satışı yoluyla elde edeceği gelire, kâra veya ciroya, sanatçının iştirak edeceği belli bir yüzdelik payı ifade eder¹⁹. Organizatör ikinci yola özellikle konserin başarısız olma riskini üstlenmek istemediği zaman başvurur. Gerçekten de örneğin az tanınan şarkıcı veya müzik gruplarının yerel eğlence mekanlarında sahne aldığı ihtimallerde, bedelin bu biçimde kararlaştırılması daha olasıdır. Organizatörün konser etkinliğine ilişkin ekonomik başarısı, sahneye çıkacak sanatçının tanınırlığı ile doğru orantılıdır. Sanatçının popülaritesi arttıkça, konsere katılacak seyirci sayısının da artması beklenir. Bu suretle, gerek bilet satışı gerekse konser esnasında örneğin yiyecek veya içecek gibi başkaca mal ve hizmetlerin satışı yoluyla daha fazla gelir elde edilmesi muhtemeldir²⁰. Bu tanınırlığın bilincinde olan organizatörün etkinliğe ilişkin daha nitelikli ve net bir ciro hedeflemesi mümkündür. Buna karşın sanatçının popülaritesinin daha az olduğu ve bu nedenle seyircinin söz konusu konser etkinliğine göstereceği ilginin organizatörce daha az tahmin edilebildiği ihtimallerde, organizatörün konserin mali başarısını hesap etmesi daha güç olacaktır²¹. İşte son durumda organizatörün, konser etkinliğinin getirisi ile sanatçıya ödeyeceği bedel arasında bir bağlantı kurması doğal ve tercih edilebilir görünmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki herhangi bir sabit bedel kararlaştırılmaksızın sadece gelire iştirak payı şeklinde belirlenecek bir bedel biçiminin, sanatçılarca pek kabul edilir olduğu söylenemez²². Zira bu ihtimalde, neredeyse hiç ivaz elde edememe riski ile karşılaşılabilir. Bu nedenle sabit asgari bir bedelin yanında gelire iştirak payının kararlaştırılması daha olası görünmektedir.

¹⁸ Homann (n 4) 213.

¹⁹ Bisges (n 1) 161.

²⁰ Brugger (n 3) 51.

²¹ Brugger (n 3) 51.

²² Risch and Kerst (n 1) 25.

Organizatörün sanatçıya ödeyeceği bedel, kural olarak konserin icrası ile muaccel olur²³. Ancak taraflar arasında, ödeme zamanı ve biçimine ilişkin başka bir anlaşma da yapılabilir. Örneğin bedelin bir kısmının konserden belli bir süre önce, kalanının konser tamamlandıktan sonra ödenmesi kararlaştırılabilir. Hatta, bedelin belli bir yüzdesinin konser etkinliğinden örneğin birkaç hafta önce, kalanının ise konserin başlangıcından hemen önce ödenmesi yönünde anlaşmaya da varılabilir²⁴.

Konser sözleşmesi ismen ve unsurlarıyla beraber açıkça kanunlarla düzenlenmiş bir sözleşme değildir. Bu nedenle, tarafların borçlarının tespitinde, sözleşme ile kararlaştırılan hususlar özellikle önem arz etmektedir. Taraflar konser verme ve bedel ödeme unsurlarının yeri ve zamanı hakkında belli düzenlemeler yapabileceği gibi örneğin konser için gerekli teknik ekipmanın sağlanması, sanatçının yeme-içme ve konaklaması, yasal izinlerin alınması, reklam faaliyetleri veya vergilerin ödenmesi biçimindeki yan edimler hakkında da düzenleme yapabilir²⁵. Bunun dışında, konserin gerçekleştirilmesi için gerekli olan teknik koşulların organizatörce sağlanacağı ifade edilmektedir. Organizatör, konserin verileceği sahneyi lazım gelen tüm teknik unsurları ile beraber sunmalıdır. Bu kapsama, ışık, ses sistemi, elektrik enerjisi ve benzerleri dahildir²⁶. Bunlar dışında örneğin sanatçının konaklaması, dinlenme imkanları, konser öncesi prova koşulları, yeme içme gibi temel ihtiyaçlarının ne şekilde ve hangi kapsamda giderileceği meselesi, taraflar arasında akdedilecek sözleşme ile düzenlenmeli-

²³ Eser sözleşmesinde bedelin muacceliyetini düzenleyen TBK m. 479/1 hükmü uyarınca 'işsahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur'. Bu çalışmada olduğu gibi konser sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak nitelendirildiği ihtimalde, söz konusu bu hüküm uygulama alanı bulacaktır.

²⁴ Özellikle tanınırlık seviyesi yüksek şarkıcı veya grupların, kendilerine ödenecek bedelin bir kısmını veya tamamını etkinlikten önce edinmeleri söz konusu olabilir. bkz. Risch and Kerst (n 1) 25, 26.

²⁵ Çalışmamızda tanımlamış olduğumuz konser sözleşmesinin asli edimleri, konser verme ve bedel ödemedir. Bunun dışında kalan ve yukarıda taraflarca düzenlenebilir olduğunu ifade ettiğimiz edimler ise yan edim (nebenleistung) olarak kabul edilebilir. Bkz. Fierdag (n 9) para 165. Asli edim, sözleşmenin türünü ve tipini belirleyen borçlunun yerine getirmesi gereken asıl borçtur. Yan edim ise kaynağını kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından alan ve asli olmayan; sözleşmenin tipini belirlemeyen ve asıl edime bağlı yan borçlardır. Taraflar dilerse bu edimleri de asli edim olarak kararlaştırabilir. Bu durumda iki asli edim içeren karma sözleşme mevcut olur. Bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Baskı, Yetkin 2021) para 88 ve 91 vd. Çalışmamız bakımından yukarıda anılan edimler yan edim olarak değerlendirilmiş ve tarafların bunları asli edim olarak kararlaştırması ihtimali üzerinde durulmamıştır.

²⁶ Homann (n 4) 211.

dir²⁷. Organizatörün kural olarak konsere ilişkin reklam faaliyetlerinden, biletlerin satışından, konser için gerekli yasal izinlerin alınmasından ve örneğin getirilen müzik enstrümanı gibi araçların muhafazasından da sorumlu olacağı kabul edilmektedir²⁸.

III. Konser Sözleşmesinin Hukuki Niteliğinin Belirlenmesi

A. Genel Olarak

Konser sözleşmesi kanunda özel olarak düzenlenmiş bir sözleşme değildir. Bu nedenle, sözleşmenin hukuki niteliğine ve unsurlarına ilişkin doğrudan bir hüküm bulmaktan söz edilemez. Öğretideki görüşler incelendiğinde konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin tartışmalı olduğu söylenebilir²⁹. Bu çalışma bakımından, konser sözleşmesinde sanatçı 'konser verme' borcunu üstlenmekte, organizatör ise bedel ödeme borcu altına girmektedir. Konser verme, bir işgörme edimi niteliğini taşır. Bu nedenle, sözleşmenin hukuki niteliği incelenirken işgörme sözleşmeleri ekseninde bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu kapsamda, konser sözleşmesinin bilhassa eser sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi ve hizmet sözleşmesinin unsurlarını taşıyıp taşımadığı, yani bu sözleşme tiplerinden birini teşkil edip etmediği incelenmelidir. Ayrıca, konser sözleşmesinin isimsiz bir sözleşme olarak nitelendirilmesi ihtimali üzerinde de durulmalıdır.

Belirtmek gerekir ki sözleşmenin hukuki niteliğinin tespiti önemlidir. Zira bu suretle, tarafların borçları ve bu borçlara aykırılık halinde hangi hükümlerin uygulanacağı belirlenmiş olacaktır³⁰. Gerçekten de işgörme sözleşmeleri bakımından bu durum daha da önemlidir. Şöyle ki vekâlet ve hizmet sözleşmelerinde işi gören kimse bir faaliyeti borçlanır ve bir sonuç taahhüt etmezken, eser sözleşmesinde yüklenici bir sonuç vaadinde bulunur ve bu nedenle anılan diğer sözleşmelerin aksine eser sözleşmesinde ayıptan doğan sorumluluk hükümleri uygulama alanı bulur³¹. Aşağıda, işgörme sözleşmelerini birbirinden ayırt etmeye yarayan kriterler ışığında konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin tespitine çalışılacaktır.

²⁷ Homann (n 4) 212.

²⁸ Funke and Müller (n 2) para 218.

²⁹ Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı* (Bütünüyle Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 8. Baskı, Yetkin 2024) 482.

³⁰ Homann (n 4) 210; Bisges (n 1) 158.

³¹ Aydın Zevkliler ve K. Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (16. Bası, Turhan Kitabevi 2016) 496.

B. Eser Sözleşmesi Görüşü

1. Genel Olarak

İşgörme sözleşmelerinden olan eser sözleşmesi TBK m. 470 ile şu şekilde tanımlanmıştır: ‘Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir’. Tanımdan hareket edildiğinde; sözleşmenin esaslı unsurlarının ‘bir eserin meydana getirilmesi’ ve bunun karşılığında ‘bedel’ ödenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Eser sözleşmesini diğer işgörme sözleşmeleri olan hizmet ve vekâlet sözleşmelerinden ayıran en temel özellik, eser sözleşmesinde yüklenicinin bir eser meydana getirmek suretiyle belirli bir sonucu gerçekleştirmeyi borçlanmasıdır³². Gerçekten de sonuç taahhüdü, eser sözleşmesinin ayırt edici niteliğidir. Tarafların iradelerinin yorumlanması neticesinde bir sonuç vaaadinin kararlaştırıldığı anlaşılamazsa, işin sonunda bir sonucun meydana gelmiş olması, sözleşmenin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesine imkan vermez³³. Öyleyse, eser sözleşmesinde bir işgörme edimi vardır ancak bu işgörme ediminin bir parçası olarak ortaya bir sonuç da çıkmalıdır. İşte esasında ‘eser’ olarak adlandırılan bu

³² Theodor Bühler, *ZK- Zürcher Kommentar Band/Nr. V/2d, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR)* (Schulthess Polygraphischer Verlag AG 1998) Art. 363 OR para 45; Lukas Rusch, in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz and Roland Fankhauser (Hrsg), *OFK - Orell Füssli Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht* (4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Orell Füssli Verlag AG 2023) Art. 363 OR para 3; Gaudenz G. Zindel and Bertrand G. Schott, in Corinne Widmer-Lüchinger and David Oser (Hrsg), *Basler Kommentar, Obligationenrecht I Art. 1-529 OR* (7. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2020) Vorbem. zu Art. 363-379 OR para 4; Alfred Koller, in Heinz Hausheer (Hrsg), *BK - Berner Kommentar Band/Nr. VI/2/3/1, Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Der Werkvertrag Art. 363-366* (Stämpfli Verlag AG 1998) Art. 363 OR para 62; Alfred Koller, *Schweizerisches Werkvertragsrecht* (Dike Verlag AG 2015) para 54; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Yetkin 2024) para 2006; Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)* (Güncellenmiş ve Yenilenmiş 19. Baskı, Beta 2024) 547; Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı, Yetkin 2021) 373; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi 2020) 461; Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri: İstisna (Eser) ve Vekâlet Sözleşmeleri, Vekâletsiz İş Görme Cilt 2* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2010) 1; Murat Aydoğdu, Nalan Tuncer ve Oğuzhan Meral, *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)* (Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Dipnotlu 6. Baskı, Adalet Yayınevi 2023) 767; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 489; Gümüş (n 29) 475.

³³ Zekeriya Kurşat, ‘Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü’ (2009) 67 (1-2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 143, 147.

işgörme sonucu, eser sözleşmesinin kendine özgü niteliğidir³⁴. Aşağıda eser sözleşmesinin unsurları, konser sözleşmesi özelinde irdelenecek ve konser sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak vasıflandırılabilirliği tartışılacaktır.

2. Eser Sözleşmesinde ‘Eser’ Kavramı ve Konser Vermenin Eser Niteliği

a. Genel Olarak Eser Kavramı ve Gayrimaddi İşgörme Sonuçlarının Eser Olarak Değerlendirilmesi

Eser kavramı, yüklenicinin eser sözleşmesi ile işsahibi adına meydana getirmeyi borçlandığı faaliyetin sonucunu ifade eder³⁵. Genel kabule göre bir sonucun ‘eser’ olarak nitelendirilebilmesi için objektif olarak algılanabilir³⁶, belli ölçüde belirli ve sınırlanabilir olması ve hukuki bir bütünlük arz etmesi gerekir³⁷. Eserin meydana gelmesini sağlayan işgörme faaliyetinin fiziksel veya zihinsel olması, kısa veya uzun bir sürede gerçekleşmesi, tamamen insan emeğinin sonucu olması veya makine desteği içermesi önem arz etmez³⁸. TBK m. 470’in ifadesinde yer alan ‘eser meydana getirme’ olgusu da dar yorumlanmamalıdır. Bu kapsama yeni bir eser meydana getirilmesi girebileceği gibi mevcut bir eserin değiştirilmesi veya yok edilmesi de girebilir. Örneğin bir şeyin tamir edilmesi, boyanması, ütülenmesi veya başka surette değiştirilmesi ya da ortadan kaldırılması da eser sözleşmesinin konusunu oluşturabilir³⁹.

³⁴ Kurşat (n 33) 147.

³⁵ Roland Hürlimann and Thomas Siegenthaler, in Michael Hochstrasser, Tina Huber-Purtschert and Eva Maissen (Hrsg), *CHK- Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht - Einzelne Vertragsverhältnisse - Art. 184-529 OR und Innominatverträge* (4. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2023) Art. 363 OR para 2; Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 45; Koller, Art. 363 OR (n 32) para 49; Hülya İmamoğlu, ‘İsviçre ve Türk Yargı Kararlarında Eser Kavramı, Özellikle Estetik Operasyonu Konu Edinen Sözleşmenin Hukuki Niteliğine İlişkin Olarak Yargıtay’ın Yaklaşımı’ (2019) 68 (1) AÜHFD 241, 244; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 490. Başka bir tanıma göre eser, ‘bedeni veya fikri bir emek sonucunda ortaya çıkan hukuki varlıktır’. Tanım için bkz. İhsan Erdoğan, ‘İstisna Sözleşmesi ve Bazı İşgörme Sözleşmeleri ile Karşılaştırılması’ (1990) 3 (1) SÜHFD 135, 136.

³⁶ Sinan Sami Akkurt, ‘Türk Özel Hukukunda İş Sözleşmesi ile Eser Sözleşmesinden Kaynaklanan Başlıca Yükümlülükler ve Anılan Sözleşmelerin Ayırt Edilmesi’ (2008) 10 (2) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 13, 34; Yavuz, Acar ve Özen (n 32) 544.

³⁷ Koller, Art. 363 OR (n 32) para 67; Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 57.

³⁸ Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 2; Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 1.

³⁹ Peter Gauch, *Der Werkvertrag* (Sechste, überarbeitete und erweiterte Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2019) para 28; Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 3; Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 1; Zindel and Schott, Art. 363 OR (n 32) para 3; Kurşat (n 33) 150; Akkurt (n 36) 37; İmamoğlu (n 35) 244; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 767; Eren, *Özel*

Diğer taraftan, eserin taahhüde elverişli bir sonuç olması gerekir. Yani, taahhüt edilen edim bir sonuç olarak ortaya çıkmaya elverişli olmalıdır. Sonuca ulaşmak, insan emeğinin dışında veya ötesinde, kontrol edilemez başkaca yabancı unsurlara bağlı ise ortada bir eser olduğundan ve böylelikle bir eser sözleşmesinin varlığından bahsedilemez⁴⁰. Örneğin hekim ile hasta arasındaki tedaviyi konu edinen sözleşmeler⁴¹ ya da bir alanda özel ders verilmesini konu edinen sözleşmeler⁴² böyledir.

Eserin, bir işgörmeye faaliyetinin sonucu olduğu kabul edilmekle beraber, hangi işgörmeye sonuçlarının eser olarak nitelendirileceği meselesi öğretide tartışmalıdır. Bu tartışma kendini özellikle, maddi ve gayrimaddi işgörmeye sonuçlarının eser olarak kabulünde göstermektedir. Bir işgörmeye faaliyeti neticesinde ortaya çıkan ve maddi varlığı haiz işgörmeye sonucunun eser olarak kabulünde herhangi bir şüphe bulunmamaktadır⁴³. Buna göre bir binanın inşası, bir elbisenin dikilmesi, bir yerin temizlenmesi, bir yapının yıkılması, bir tesisin kurulması şeklindeki edimler eser sözleşmesinin konusunu teşkil edecektir. Buna karşın, ‘eser’ kavramının, cismani eserlerle sınırlı olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, eser sözleşmesinin konusunu oluşturan eser ancak cismani varlığı haiz şeyler olabilir⁴⁴. Bu görüşe göre maddi varlığı olmayan örneğin fikri veya sanatsal faaliyetler veya sportif faaliyetler eser olarak değerlendirilmemelidir⁴⁵. Eser sözleşmesindeki eser kavramı, eşya niteliğindeki (malzeme ile meydana getirilen) eserleri kapsar. Buna karşın fikri nitelikteki eserler (Geistwerk)

Hükümler (n 32) para 2025; Yavuz, Acar ve Özen (n 32) 545; Erdoğan (n 35) 136; Aral ve Ayrancı (n 32) 371; Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 24; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 495; Gümüş (n 29) 476.

⁴⁰ Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 2; Koller, Art. 363 OR (n 32) para 65; Gauch (n 39) para 43.

⁴¹ Bir hastaya iyileşmesinin vadedilmesi, somut olayda bir eser sözleşmesinin var olduğu anlamını taşımaz. Çünkü hastanın iyileşmesi, hekimin kontrol edemeyeceği faktörlere bağlıdır. Bu nedenle burada bir vekâlet sözleşmesi mevcuttur. Bkz. Koller, Art. 363 OR (n 32) para 65. Türk öğretisinde de aynı görüş paylaşılmaktadır. Bkz. İmamoğlu (n 35) 242.

⁴² Leyla Müjde Kurt, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü* (Yetkin 2012) 31; Kurşat (n 33) 152; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2021; Aral ve Ayrancı (n 32) 376. Bu yöndeki açıklamalar ve örnekler için bkz. Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 161.

⁴³ Bunlar cismani eserler olup İsviçre öğretisinde ‘Sachwerk’ olarak da ifade edilmektedir. Bkz. Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 54.

⁴⁴ Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 55. Bu yönde ayrıca bkz. Hüseyin Hatemi, Rona Serozan ve Abdulkadir Arpacı, *Borçlar Hukuku Özel Bölüm* (Filiz Kitabevi 1992) 353.

⁴⁵ Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 19.

eser sözleşmesinin konusunu teşkil edemez. Bunlar bir metin veya belge üzerinde kendisine maddi varlık bulmuş dahi olsa, bu somutlaşma onları cismani bir eser haline getirmez⁴⁶.

Buna karşın ağırlık kazanan diğer görüşe göre TBK m. 470 (ZGB Art. 363) ile öngörülen eser kavramına cismani işgörme sonuçlarının yanında, gayrimaddi işgörme sonuçları da dahildir⁴⁷. O halde ister malzeme ile meydana getirilsin, isterse fikri bir işgörme faaliyeti ile elde edilsin, vadedilebilir nitelikte olan bu sonuç eser olarak kabul edilebilir⁴⁸. Bununla beraber, gayrimaddi işgörme sonuçlarının eser olarak kabulünü savunan bu yaklaşım da kendi içinde farklı görüşlere ayrılmaktadır.

Gayrimaddi işgörme sonuçlarını eser olarak kabul eden bir görüş, bunun ancak meydana gelen sonucun belli ölçüde bir 'cismaniyet' kazanması ile mümkün olabileceğini savunmaktadır. Buna göre; gayrimaddi işgörme sonuçları eser sözleşmesinin konusunu teşkil edebilir. Ancak bunun için söz konusu gayrimaddi işgörme sonuçlarının, örneğin kitap, belge, disk veya veri taşıyıcısı gibi cismani bir nesnede somutlaştırılması ve bu yolla belli ölçüde bir cismaniyet kazanması gerekir⁴⁹. Hatta başka bir görüş, cismaniyet kazanma şartının yanında ayrıca bu cismaniyet kazanan sonucun kendi içinde, bağımsız olarak, tek başına, yeniden 'kullanılabilir' olması şartını da aramaktadır. Şöyle ki örneğin bir yapı planının hazırlanmasına ilişkin mimarla yapılan sözleşme, cismani bir sonuca (plana) yöneliktir. Elbette burada gayrimaddi bir işgörme neticesi söz konusudur. Ancak burada iş sahibinin ihtiyaç duyduğu şey maddileşmiş sonuçtur, plandır. Zira bu plana göre bir inşaat gerçekleştirilecektir. Bu sonucun yararlanılabilir biçimde ortaya çıkması, onun cismani bir şekilde (bir kağıt üze-

⁴⁶ Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 59. Bu yöndeki İsviçre Federal Mahkemesi kararı için bkz. BGE 98 II 311. Bu doğrultuda başka bir Federal Mahkeme kararı için bkz. BGE 98 II 305. Bkz.

<https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F98-II-305%3Ade&lang=de&zoom=&type=show_document> Erişim Tarihi 1 Nisan 2025. Federal Mahkeme'nin kararları da yıllar için de değişiklik göstermiştir. Bu yöndeki ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gauch (n 39) para 36, 37.

⁴⁷ Gauch (n 39) para 24; Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 2; Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 4; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2019; Pakize Ezgi Akbulut, 'Yüklenicinin Eser Meydana Getirme Borcu' (2020) 11 (1) İnÜHFD 85, 88; Yavuz, Acar ve Özen (n 32) 544; Erdoğan (n 35) 136; Aral ve Ayrancı (n 32) 373; Kılıçoğlu (n 32) 456; Kurt (n 42) 28; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 767; Zevkliiler ve Gökyayla (n 31) 490.

⁴⁸ Gauch (n 39) para 24.

⁴⁹ Gauch (n 39) para 45; Kurşat (n 33) 149. Ayrıca bkz. Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 22; Aral ve Ayrancı (n 32) 375.

rinde) ortaya çıkmasına bağlıdır. Oysa bir uzman görüşünün yazıya dökülmesi böyle değildir. Zira görüşü talep eden kişi, bu görüşü cismani olmayan başka bir araç yoluyla, örneğin sözlü olarak da öğrenebilir. Bu ihtimalde yazıya dökme, belgeyi adeta bir kağıt parçası olmaktan öteye götürmeyecektir. Nitekim bu şekildeki bir yazılı uzman raporunun da bir başkasına satılabileceği söylenemez. O nedenle ikinci ihtimalde bir eser sözleşmesinden bahsedilemez⁵⁰. Gayrimaddi işgörme sonuçlarının eser sayılması için somut bir nesnede cismaniyet kazanmasını arayan bu görüş, öğretilerde eleştirilmiştir. Eleştirilerin başında, bu şekilde getirilen bir kriterin hukuken güvensiz sonuçlara yol açacağı gelmektedir. Gerçekten de örneğin bir işe ilişkin maaliyet tahmini sözlü olarak ifade edildiğinde bir eser teşkil etmezken, bu tahminin bir belgede yazılı olarak sunulmasının eser olarak kabulü anlaşılamamaktadır⁵¹. Ayrıca teknolojiye gelişmeler karşısında cismaniyet kazanma şartını aramak pek de gerekli değildir⁵².

Cismani olmayan işgörme sonuçlarını eser olarak kabul eden başka bir görüş, bunun için ortaya çıkan sonucun doğruluğunun objektif ölçütlere göre kontrol edilebilir, 'doğru' veya 'yanlış' olarak değerlendirilebilir olması şartını aramaktadır⁵³. İsviçre Federal Mahkemesi'nin daha güncel kararlarında yararlanıldığı bu kriter, öğretilerde, özellikle sanatsal çalışma sonuçlarının doğru veya yanlış olarak kontrol edilmesinde yaşanabilecek güçlükler sebebiyle eleştirilmiştir. Öyle ki nitelikleri gereği 'doğru' veya 'yanlış' olarak değil de 'güzel' veya 'çirkin' olarak değerlendirilebilecek sanat eserlerini hatırdâ tutmak gerekir⁵⁴. İşgörme sonucunun değerlendirilmesi için objektif ölçütlerin bulunmaması, eser sözleşmesinin var olmadığından bahsetmek için yeterli değildir. Meydana gelen sonucun değerlendirilmesi için objektif kriterlerin bulunmaması, sonucun eser olmadığı anlamına gelmez. Örneğin bir sanat eserinin niteliğinin kontrol edilme imkanının sınırlı olması, eser sözleşmesi hükümlerinin uygulanmamasına yol açmaz⁵⁵. Sonucun doğruluğunun objektif olarak denetlenebilir olması taraflarca kararlaştırılmadığı sürece, somut olayda sonucun objektif olarak

⁵⁰ Walter Fellmann, in Heinz Hausheer (Hrsg), *BK - Berner Kommentar Band/Nr. VI/2/4, Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Der einfache Auftrag Art. 394-406 OR* (Stämpfli Verlag AG 1992) Art. 394 OR para 330.

⁵¹ Koller, Art. 363 OR (n 32) para 99; Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 5.

⁵² Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 5.

⁵³ Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 2.

⁵⁴ Gauch (n 39) para 46a.

⁵⁵ Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 6; Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 4.

denetlenebilir olmaması, yüklenicinin ayıptan doğan sorumluluğuna yol açmaz ve bu ihtimalde de eser sözleşmesinin mevcut olduğu söylenebilir⁵⁶.

Nihayet katıldığımız görüş uyarınca, niteliği gereği vaadedilebilir ve objektif olarak algılanabilir işgörme sonuçları eser olarak kabul edilmelidir. Bu görüş, gayrimaddi işgörme sonuçlarını anılan sınırlamalara tabii kılmaksızın eser olarak kabul etmektedir⁵⁷. Buna göre eser sözleşmesinin temel unsuru, vadedilebilir bir sonucun sözleşmenin konusunu teşkil etmesidir. Bundan sonra meydana gelen neticenin belli oranda bir cismaniyete sahip olup olmaması, sözleşmenin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesi açısından önemsiz olmalıdır. Önemli ve belirleyici olan, borçlunun taahhüdünün taraflarca sözleşmeden beklenen sonuca ilişkin olmasıdır⁵⁸. Bu noktadan hareket edildiğinde, salt fikri eser sözleşmelerini (Geistwerkvertrag) eser sözleşmesi olarak kabul etmek mümkündür⁵⁹.

Alman hukukuna gelindiğinde, eser sözleşmesinin Alman Medeni Kanunu (BGB) § 631 ve devamı paragraflar ile düzenlendiği görülmektedir. BGB § 631, ikinci fıkrası ile eser kavramının kapsamını şu şekilde tayin etmiştir: ‘Eser sözleşmesinin konusu hem bir şeyin imal edilmesi veya değiştirilmesi hem de bir işgörme veya hizmet edimi ile meydana gelen başka bir sonuç olabilir’. Hükmün Türk/İsviçre hukukuna kıyasla daha geniş ve net bir sınır çizdiği açıktır. BGB § 631/2’den hareket edildiğinde, Alman hukukunda eser sözleşmesinin konusunu hem cismani eserlerin hem de cismani olmayan gayrimaddi eserlerin oluşturabileceği kabul edilmektedir⁶⁰. Bu bakımdan bir makinenin üretilmesi veya onarılması eser sözleşmesinin konusunu teşkil edebilirken, diğer taraftan örneğin bir tiyatro oyununun sahnelenmesi veya bir uzman görüşünün sözlü biçimde rapor edilmesi de eser sözleşmesinin konusunu oluşturabilmektedir⁶¹. Bu nedenle, yukarıda açıklamış olduğumuz ve Türk/İsviçre hukukunda mevcut olan tartışmaya Alman hukukunda rastlanmamaktadır.

⁵⁶ Gauch (n 39) para 46a.

⁵⁷ Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 5.

⁵⁸ Kurt (n 42) 32; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2019.

⁵⁹ Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 4; Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 5; Koller, Art. 363 OR (n 32) para 98. Belirtmek gerekir ki yazar (Koller) bu görüşünden, sonraki çalışmasında vazgeçmiştir. Bu yönde bkz. yuk. dn. 45.

⁶⁰ Jan Busche, § 631 BGB, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch (BGB), Band 6: Schuldrecht - Besonderer Teil III* (9. Auflage, C.H.Beck 2023) MüKo BGB § 631 para 64.

⁶¹ Busche, MüKo BGB § 631 (n 60) para 72, 73.

b. Konser Vermenin Eser Niteliği

Konser vermenin eser niteliği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre ‘konser verme’ eser sayılamaz ve bu nedenle konser sözleşmesi eser sözleşmesi olarak nitelendirilemez. Bu yöndeki ilk gerekçe elbette konser vermenin gayrimaddi nitelikte olmasıdır. Bir sanatçının belirli bir yer ve zamanda konser icra etme şeklindeki faaliyetini, eser olarak kabul etmek mümkün değildir. Zira konser verme somut ve cismani nitelik arz etmez⁶². Gerçekten de konser, etkinlik boyunca icra edilmek suretiyle sadece bu zaman dilimi ile sınırlı olarak var olduğundan, etkinliğin ötesine geçen bir faaliyet arz etmediğinden, eser olarak nitelendirilemez⁶³. Bu nedenle eser sayılmak için süreklilik ve cismaniyet unsurlarını arayan görüşler, bu görüşün sonucu olarak konser vermeyi de eser olarak kabul etmez. Öte yandan, gayrimaddi işgörme faaliyetlerinde bir eserden bahsedebilmek için meydana gelen sonucun doğruluğunun objektif ölçütlere göre kontrol edilebilir ve böylece ‘doğru’ veya ‘yanlış’ olarak nitelendirilebilir olması şartını arayan Federal Mahkeme’nin yaklaşımı da konser vermenin eser olarak nitelendirilmesini zorlaştırır. Zira bu tarz fikri nitelikteki edimler güçlü bir bireysel karakter arz eder ve bu nedenle bunların objektif bir kriterle değerlendirilmesi, doğru veya yanlış olarak addedilmesi neredeyse mümkün değildir⁶⁴. Yine eser olarak vasıflandırmanın bir diğer şartı olan ‘sınırlandırılabilirlik’ unsurunun da konser sözleşmesi bakımından irdelenmesi gerekir. Şöyle ki eserden söz etmek için ortaya çıkan sonuç, belli ölçüde belirli ve sınırlandırılabilir olmalıdır. Bu noktadan hareket edilirse, özellikle, gösterilen faaliyetten ayrılabilen, sınırlandırılabilir (bağımsız ve ayrı) bir sonucun var olup olmadığı önemlidir. Zira böyle bir işgörme sonucu tespit edilemezse, sonuç faaliyetin kendisine indirgenir ki bu da eser sözleşmesinin kapsamını son derece genişletmiş olur⁶⁵.

Öğretideki diğer görüş ise konser vermeyi bir eser meydana getirme, konser sözleşmesini de eser sözleşmesi olarak kabul etmektedir⁶⁶. Buna göre yük-

⁶² Gauch (n 39) para 45.

⁶³ Bu yönde aktarılan görüş ve açıklamalar için bkz. Brugger (n 3) 53.

⁶⁴ Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 64.

⁶⁵ Örneğin bir etkinlik seyirci sözleşmesi bu nedenle eser sözleşmesi olarak kabul edilmemelidir. Bkz. Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 57 ve ayrıca bkz. 58.

⁶⁶ Konser vermenin, eser sözleşmesinin konusu olabileceği görüşünü paylaşan yazarlar için bkz. Akkurt (n 36) 34; Aral ve Ayrancı (n 32) 373; Kılıçoğlu (n 32) 456; Akbulut (n 47) 88; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 767; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 490. Öğretide aksi yönde bir değerlendirmeye rastlamak da mümkündür. Sanatsal etkinlikler eser niteliğini haiz değildir. Bkz. M. Turgut Öz, *İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi* (Kazancı Hukuk Yayınları 1989) 7.

lenici konser vermeyi üstlendiğinde bir sonuç taahhüdünde bulunur⁶⁷. Müzisyen, konser şeklindeki bir sanatsal sunumun meydana getirilmesi sonucuna borçlanmaktadır⁶⁸. Belirtmek gerekir ki müzisyenin burada borçlandığı şey, sanatsal sunumun seyirciler tarafından beğenilmesi veya alkışlanması değildir⁶⁹. O sadece, ‘müzikal bir sunum’ biçimini arz eden sonuç vaadinde bulunmaktadır. Seyircilerin bu konseri beğenmesi veya bu konser sonucunda diledikleri gibi eğlenmesi vaadinde ise bulunmamaktadır. Nitekim bu şekildeki bir netice, izleyicilerin kişisel özellik ve tercihleri sebebiyle zaten vadedilebilir bir sonuç da değildir. Öyleyse müzisyen, en geniş anlamıyla müzikal bir performansı sahneye çıkıp icra ettiğinde, sözleşme ile borçlandığı ‘eseri’ meydana getirmiş ve teslim etmiş sayılmalıdır. Ayrıca İsviçre Federal Mahkemesi’nin gayrimaddi edimlerde aramış olduğu ‘sonucun doğruluğunun kontrol edilebilir olması’ kriterinin şart koşulması halinde dahi, konser verme ediminin bu şartı yerine getirdiği ifade edilmiştir. Şöyle ki müzisyenin sözleşme ile borçlandığı eseri yerine getirip getirmediği yani konseri verip vermediği ve böylece kötü ifa edilmiş dahi olsa borcunu ifa edip etmediği, konser anında orada bulunarak sorunsuz biçimde doğrulanabilir. Organizatörün müzisyenden hukuken beklediği performansı müzisyenin yerine getirememiş olması, başka bir ifadeyle kötü ifada bulunması ise eser olarak vasıflandırmanın değil ayıptan doğan sorumluluğun ilgi alanına girer ve konser vermenin eser niteliği üzerinde etkide bulunmaz⁷⁰.

Kanaatimizce ‘konser verme’, TBK m. 470 uyarınca bir eser meydana getirmedir. Bize göre TBK m. 470 anlamındaki eser kavramı hem cismani hem de cismani olmayan işgörme sonuçlarını kapsar. Gayrimaddi işgörme neticelerini eser olarak vasıflandırmak için bu sonucun bağımsız şekilde vücut bulması ve objektif olarak ‘algılanabilir’ olması yeterli görülmelidir. Buna karşın cismaniyet kazanma, eser sayılmanın bir şartı olarak aranmamalıdır. Bu doğrultuda müzisyenin sergilediği performans sonucunda ortaya çıkan müzikal sunum TBK m. 470 (OR Art. 363) anlamında eser olarak ve konser sözleşmesi de eser sözleşmesi olarak nitelendirilmelidir. Burada her ne kadar faaliyet ve sonuç bir bütünlük arz ediyor, sonuç kendisini faaliyette gösteriyor gibi görünse de faaliyetten bağımsız ve objektif olarak seyircilerce algılanabilen bir sonucun var olduğu aşıkardır. Konserin dinlenebilmesi, izlenebilmesi ve hatta kaydının tutulabilme-

⁶⁷ Risch and Kernst (n 1) 25.

⁶⁸ Fierdag (n 9) para 164.

⁶⁹ Risch and Kernst (n 1) 25.

⁷⁰ Brugger (n 3) 54.

si, ortaya objektif açıdan algılanabilir bir işgörme sonucunun çıktığını gösterir. Bu ise eser vasıflandırması için gerekli ve yeterlidir. Cismaniyet şartı, gelişen teknolojiler karşısında eser olmanın bir unsuru olarak aranmamalıdır⁷¹. Bu nedenle, niteliği gereği bir süre ile sınırlı biçimde (geçici) olarak ortaya çıkmasına rağmen⁷², eser meydana getirme olgusundan bahsetmek mümkün olmalıdır⁷³. Her ne kadar konser verme biçimindeki faaliyet ile müzikal sunum şeklindeki sonuç zamansal olarak aynı anda mevcut olsa da ortada objektif olarak algılanabilen, faaliyetten bağımsız ve sınırlandırılabilir bir sonucun var olduğu söylenebilmelidir.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin, sanatçı ile akdedilen sözleşmeler bakımından genel olarak hizmet ve eser sözleşmesini değerlendirmeye esas aldığı ifade edilmektedir. Federal Mahkeme özellikle 'bağımlılık' unsuruna dikkat çekmekte ve bu unsurun olmadığı, örneğin bir defa için kararlaştırılan sanatsal edimlerde eser sözleşmesinin varlığına hükmetmektedir⁷⁴. Bu durumda Federal Mahkeme, orkestra veya sanatçının sanatsal sunumunu OR Art. 363 (TBK m. 470) uyarınca eser olarak görmektedir⁷⁵. Yargıtay da bazı kararlarında sanatçı ile konser vermek üzere akdedilen sözleşmelerin eser sözleşmesi olduğu sonucuna varmıştır. Bu bakımdan Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun 1968 yılında verdiği bir karar örnek olarak gösterilebilir. Kararda gazino sahibi ile şarkıcı arasında akdedilen sözleşmenin eser sözleşmesi olduğu ifade edilmiştir⁷⁶. Yargıtayın aynı sonuca vardığı farklı tarihli başka kararları da bulunmaktadır⁷⁷.

Eser kavramının Türk/İsviçre hukukuna kıyasla açıkça daha geniş tanımlandığı Alman hukukunda, konser sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak kabul edil-

⁷¹ Benzer yönde bkz. Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 5.

⁷² Bütünlük arz eden, belirlenebilir bir işgörme sonucu, geçici nitelikte olsa bile eser olarak kabul edilebilir. Bkz. Kurt (n 42) 32.

⁷³ Bu yönde bkz. Akbulut (n 47) 88. Yazara göre nasıl bir bina inşası eser olarak kabul edilebiliyorsa bir şarkının bestelenmesi veya bir konserin verilmesi biçimindeki taahhütler de eser sözleşmesinin konusunu teşkil edebilmelidir.

⁷⁴ İsviçre Federal Mahkemesi, sanatçının bağımlı çalışıp çalışmadığına göre hizmet veya eser sözleşmesi yönünde karar vermektedir. Bu konudaki açıklamalar ve bazı karar örnekleri için bkz. Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 149.

⁷⁵ BGE 112 II 41 E 1a/aa Bkz. Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 2.

⁷⁶ Yargıtay Başkanlar Kurulu, 12/76, 23.02.1968. Burada asıl tartışılması gereken sözleşmelerin hizmet ve vekâlet sözleşmeleri olduğu yönünde bkz. Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 18.

⁷⁷ Yargıtay 15 HD, 2315/1808, 27.04.2017; Yargıtay 15 HD, 1340/1649, 21.09.1972 <<https://legalbank.net/arama>> Erişim Tarihi 1 Nisan 2025.

diği görülmektedir⁷⁸. Buna göre eser objektif olarak algılanabilen bir işgörme sonucunu ifade eder. Konser sözleşmesinde sanatçı belli bir biçimlendirme serbestisine sahiptir. Ancak aynı zamanda o, icra ettiği sanatın bilinen kuralları çerçevesinde, kendi sanatsal kabiliyetleri ve niteliklerine uygun biçimde, sözleşme ile kararlaştırılmış olan bir eser ortaya koyma borcunu üstlenir. O halde sanatçı, somut ve objektif kriterlere göre belirlenebilir bir program/performansın icrasını üstlenmişse, söz konusu konser sözleşmesinin bir eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerekir⁷⁹.

3. Ayıptan Doğan Sorumluluk Hükümlerinin Konser Verme Borcunda Uygulanabilirliği

Konser sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesi bakımından ileri sürülebilecek başka bir itiraz, eser sözleşmesi için öngörülen ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin sanatçının 'konser verme' borcu bakımından elverişli olmadığıdır. Zira, TBK m. 474 ve devamı hükümler ile düzenlenen yüklenicinin ayıptan doğan sorumluluğu, sadece cismani varlığı olan ve teslim edilebilir eserler bakımından uygulama alanı bulabilir, gayrimaddi işgörme sonuçları açısından ise elverişli değildir⁸⁰. Özellikle de iş sahibinin TBK m. 474 ile düzenlenen gözden geçirme ve ayıbı bildirme külfetleri açısından problemler mevcuttur. Zira bu külfetlerin yerine getirilebilmesi için eserin iş sahibine teslimi gerekir (TBK m. 474). Oysa gayrimaddi edimler teslim edilebilir değildir⁸¹.

Türk/İsviçre hukukunda eser sözleşmesini, genel hizmet veya vekâlet sözleşmesinden ayırmaya yarayan en belirleyici kriter elbette yüklenicinin bir sonuç taahhüdünde bulunmasıdır. Ancak bu kriter, bazı görüşlerce ayırım yönünden tek başına yeterli addedilmemektedir. Sonucun taahhüt edilebilir olmasının yanında, somut olayda ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin uygulanabilir olup olmadığına da bir değerlendirme kriteri olarak başvurulduğu görülmek-

⁷⁸ Fierdag (n 9) para 164; Homann (n 4) 210; Risch and Kerst (n 3) 25. Ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin eser sözleşmesi ile kabul edilmiş ve düzenlenmiş olması, konser sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesinde uygulama açısından bir artı teşkil etmektedir. Bkz. Funke and Müller (n 2) para 215.

⁷⁹ Homann (n 4) 210.

⁸⁰ Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 19. Sanat etkinliklerinin, ne zaman ve hangi durumda ayıplı olduklarını eser sözleşmesinde öngörülen hükümler dahilinde tespit ederek çözmek öğretide pek mümkün görünmemiştir. Bkz. Öz (n 66) 7.

⁸¹ Haluk Tandoğan, 'İstisna Akdi Kavramı, Unsurları ve Benzeri Akitlerden Ayırdedilmesi' *İmran Öktem'e Armağan* (Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1970) 317.

tedir. Bu doğaldır. Zira, yüklenici bir sonuç vaadinde bulunduğu için onun sorumluluğu da bu sonuçla ilişkili olmalıdır. Buna bağlı olarak eser sözleşmesinde TBK m. 474 ve devamı hükümleri ile yüklenicinin kötü ifasının karşılığı olarak ayıptan doğan sorumluluk hükümleri kaleme alınmıştır. Buradan hareket edildiğinde, ayıptan doğan sorumluluğun uygulanmasına elverişli olmayan edimlerde, esasında gerçek anlamda bir sonuç vaadinden bahsedilemeyeceği kabul edilmektedir. Özellikle, bir oyuncunun bir rolde oynaması veya bir şarkıcının şarkı söylemesine ilişkin akdedilen sözleşmelerde, ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin niteliği gereği uygulanabilir olmadığı, burada sonuca ilişkin bir sorumluluktan ziyade özen sorumluluğunun daha uygun düşeceği ve bu nedenle vekâlet sözleşmesi hükümlerine başvurulması gerektiği ifade edilmektedir⁸². Bir şekilde ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin uygulanması kabul edilse dahi, özellikle sanatsal nitelikteki eserlerin değeri ile bu eserlerin ayıplı olup olmadığının tespiti çoğu kez objektif olarak pek mümkün olmayacaktır. Zira bu eserler, işin uzmanlarına göre bile değişkenlik gösterebilen ve öznel değer yargılarına konu teşkil eden işgörme sonuçlarıdır⁸³.

Eser sözleşmesini düzenleyen TBK m. 470 ve devamı hükümler bütüncül bir bakış açısıyla incelendiğinde, örneğin iş sahibinin gözden geçirme ve ihbar külfetleri bakımından eserin teslim edilmesinin gerekmesinde olduğu gibi, hükümlerin genel itibarıyla cismani eserler düşünülerek kaleme alındığı inkar edilemez. Nitekim eser sözleşmesinde yüklenicinin asli borcunun sadece eserin meydana getirilmesi değil aynı zamanda eserin iş sahibine teslim edilmesi de olduğu kabul görmektedir⁸⁴. Yüklenici meydana getirdiği eseri teslim ettiğinde borcundan kurtulur. Elbette iş sahibi de eseri teslim almalıdır. Aksi halde alacaklı temerrüdü hükümleri uygulama alanı bulur. Eserin teslim alınması, onun kabulü anlamını taşımaz. Eseri kabul etmek, iş sahibinin eserin ayıpsız olduğunu ifade ettiği irade açıklamasıdır⁸⁵. Özellikle, ayıptan doğan sorumluluk hükümleri bakımından iş sahibinin eseri teslim alması önemlidir. Örneğin TBK m. 474/1 uyarınca iş sahibinin gözden geçirme ve ayıbı bildirme külfetleri teslimle başlar. Cismani bir varlığı olan eserlerde, eserin teslimi sorunsuzdur. Örneğin bir elbi-

⁸² Kurşat (n 33) 159. Bu görüşün eleştirisi için bkz. Gauch (n 39) para 39.

⁸³ Açıklamalar için bkz. Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 317.

⁸⁴ Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 1; Zindel and Schott, Art. 363 OR (n 32) para 2.

⁸⁵ Metin Sürer ve Bahadır Demir, 'Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Eser Sözleşmesinde Ayıp Sebebiyle Sorumluluk' (2023) 14 (1) İnÜHFD 232, 236; Gümüş (n 29) 503; Aral ve Ayrancı (n 32) 405; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 515; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2113.

senin teslimi, onun iş sahibinin hakimiyet alanına madden geçirilmesiyle gerçekleşmiş olur. Niteliği gereği teslim konu olamayan gayrimaddi eserlerde ise teslimin ne zaman yapılmış sayılacağına belirlenmesi kolay değildir. Yine de bu tarz eserlerde de teslim olgusundan bahsetmek mümkün olmalıdır. Bu eserlerde teslimin, eserin iş sahibince görülecek şekilde tamamlanması ve tasarrufa hazır hale getirilmesi anlamını taşıdığı kabul edilebilir⁸⁶.

Ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine gelince, belirtmek gerekir ki cismani eserlere kıyasla cismani olmayan eserlerde bu hükümlerin uygulanması elbette kolay ve sorunsuz değildir⁸⁷. Fakat ayıptan doğan sorumluluğun tamamen dışlandığı da kabul edilemez. Zorluklarına rağmen bu hükümlerin uygulanabilir olduğu durumlar mevcuttur⁸⁸. Ayrıca ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin cismani eserlerde de her zaman sorunsuzca uygulandığı söylenemez⁸⁹.

Yüklenici ayıplı bir eser teslim ettiğinde, bu eserin ayıplarından TBK m. 474 ve devamı hükümler uyarınca sorunlu olur. Eser sözleşmesinde ayıp, söz konusu eserin sözleşmede kararlaştırılan veya dürüstlük kuralı gereği eserden beklenen nitelikleri taşımaması anlamına gelir⁹⁰. Tanım değerlendirildiğinde, sanatçı tarafından verilen konserin ayıplı olmasından da söz edilebilir. O halde konser, sözleşmede kararlaştırılan niteliklere uygun olmadığında veya dürüstlük kuralı gereği ondan makul olarak beklenen nitelikleri taşımadığında ayıplı kabul edilmelidir. İlk ihtimal problem arz etmez. Zira sözleşmede kararlaştırılan özellikler bellidir ve bu özelliklere aykırı bir konser verilmesi halinde ayıptan söz edilebilecektir. Örneğin sözleşmede kararlaştırılardan çok daha az bir süre sahnede kalmak veya kararlaştırılanlardan farklı parçaları seslendirmek böyledir⁹¹. Buna karşın, dürüstlük kurallarına göre konserden beklenen niteliklerin neler olduğunun tespiti zordur. Zira konser verme şeklindeki edim, sanatsal ve

⁸⁶ Benzer yönde bkz. Akkurt (n 36) 43.

⁸⁷ Bu zorlukların bir maddi hukuk sorunu değil ispat hukuku sorunu olduğu yönünde bkz. Akbulut (n 47) 88.

⁸⁸ Brugger (n 3) 61. İsviçre Federal Mahkemesi'nin sanatsal edimlerde, iş sahibinin sonucu incelemek ve ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine başvurmak bakımından sınırlı bir imkana sahip olmasının tek başına, bu tarz edimleri konu alan sözleşmelerin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesine aykırı düşmeyeceğini ifade ettiği kararı ve bu kararın yerinde olduğu yönündeki görüş için bkz. Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 6.

⁸⁹ Koller, Art. 363 OR (n 32) para 98.

⁹⁰ Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2162; Sürer ve Demir (n 85) 237; Gümüş (n 29) 525; Aral ve Ayrancı (n 32) 412; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 781; Zevkliiler ve Gökyayla (n 31) 552.

⁹¹ Homann (n 4) 215.

kişisel özellikler taşır. Yine de bu kapsama enstrümanların doğru akord edilmesi ve birbiriyle uygun surette çalınması veya müziğin bilinen temel kurallarına ve sanatçının kabiliyetlerine uygun bir konser icra edilmesi girebilir. Etkinlik süresince şarkıyı birden fazla defa kesip yeniden başlatmak ya da konsere müziği icra edemeyecek ölçüde alkollü çıkarak şarkıları söyleyememek konseri ayıplı hale getirebilir⁹². Benzer şekilde, bir pop sanatçısının herkesçe iyi bilinen repertuarını icra etmek yerine, konser başladıktan sonra aniden, bilinmeyen sanatçılarla düet yapması konserin ayıplı olmasına sebebiyet verebilir⁹³.

Konserin ayıplı olabileceği ve yüklenicinin ayıptan doğan sorumluluğunun kabulü, yine de bu hükümlerin gayrimaddi edimlerde sorunsuzca uygulanabilir olduğunu göstermez. Konser sözleşmesi özelinde değerlendirmek gerekirse, öncelikle eserin işahibince gözden geçirilmesi ve ayıpların bildirilmesi külfetleri bakımından problemler doğmaktadır. Gerçekten de TBK m. 474/I'e göre 'işahibi, eserin tesliminden sonra, işlerin olağan akışına göre imkan bulur bulmaz eseri gözden geçirmek ve ayıpları varsa, bunu uygun bir süre içinde yükleniciye bildirmek zorundadır'. Aksi halde işahibi eseri kabul etmiş sayılır ve yüklenici sorumluluktan kurtulur (TBK m. 477/II). Oysa konserin ayıplı olma vasfı, onun icrasıyla ve verildiği esnada ortaya çıkar. Bu nedenle gözden geçirme külfetinin de işahibince o esnada yerine getirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Zira konserin bir cismani form arz etmemesi nedeniyle daha sonra incelenmesi mümkün görülmemektedir. Öyle ki konserin tamamlanmasından sonra organizatör nezdinde sadece, doğası gereği geçen zamanla beraber değişen bir izlenim kalır. Bu nedenle hem gözden geçirmenin konser anında yapılması hem de varsa ayıpların aynı günün akşamı bildirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁴. Kanaatimizce gelişen teknolojiler karşısında bu görüşe katılmak pek mümkün değildir. Bize göre gayrimaddi işgörme neticelerinin eser olarak kabulü için cismaniyet kazanması gerekmez. Önemli olan ortaya hukuken bütünlük arz eden, taahhüt edilebilir ve objektif olarak algılanabilir bir sonucun çıkmış olmasıdır⁹⁵. Konserin maddi bir olgu olmaması onun eser olarak kabulüne engel değildir. Bununla beraber, konser etkinliğinin dijital olarak kaydı, bahsedilen gözden geçirme ve ayıbı bildirme külfetlerinin yerine getirilmesini kolaylaştıracak ve anılan sorunları ortadan kaldıracaktır. Kayda alınmış bir konserin varlığı ha-

⁹² Bu yönde bkz. Brugger (n 3) 63, 64.

⁹³ Risch and Kerst (n 1) 25.

⁹⁴ Brugger (n 3) 64, 65.

⁹⁵ Benzer yönde bkz. Kurt (n 42) 33.

linde, konser anında gözden geçirme ve varsa ayıpları aynı günün akşamı bildirme şeklindeki zorunluluk ortadan kalkacaktır. İş sahibi bu ihtimalde, sadece TBK m. 474 ile ifade edildiği gibi 'işlerin olağan akışına göre imkan bulur bulmaz' eseri gözden geçirebilecek ve 'uygun bir süre içinde' de varsa ayıpları bildirebilecektir. Öğretide de haklı olarak ifade edildiği gibi⁹⁶ cismaniyetin yokluğu, eser olarak vasıflandırma ile ilgili olmayıp ispat hukukuna ilişkin bir mesele olarak görülmelidir.

Konserin ayıplı olması halinde iş sahibinin TBK ile öngörülen seçimlik haklardan hangisi/hangilerine başvurabileceği meselesi de problemsiz değildir. TBK m. 475 (OR Art. 378), eserin ayıplı olması halinde iş sahibine tanınan seçimlik hakları saymaktadır. Bunlar sırasıyla sözleşmeden dönme (b. 1), bedelden indirim isteme (b. 2) ve eserin ücretsiz onarımını isteme (b. 3) şeklindedir. Ayrıca iş sahibinin genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı da saklıdır (TBK m. 475/II).

İş sahibinin konserin ayıplı olması halinde bu seçimlik haklardan hangisine başvurabileceği meselesine gelince, konser verme biçimindeki edimin gayrimaddi ve geçici niteliği bu konuda bazı sorunlara sebebiyet vermektedir. Şöyle ki; iş sahibinin ilk seçimlik hakkı olan sözleşmeden dönmeye başvurabilmesi için eserin iş sahibinin kullanamayacağı veya hakkaniyet gereği kabule zorlanamayacağı ölçüde ayıplı veya sözleşme hükümlerine aynı ölçüde aykırı olması gerekir (TBK m. 475/I, b. 1). Şartlar gerçekleşip de iş sahibi sözleşmeden döndüğünde, artık taraflar arasında bir tasfiye ilişkisi mevcut olur. Bu süreçte tarafların, önceden ifa ettikleri edimleri birbirlerine iadeleri gerekir⁹⁷.

Konser sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak kabulü ihtimalinde, iş sahibinin dönme hakkını kullanabilmesi açısından gerek konserin ne zaman TBK m. 475/I, b. 1 anlamında dönmeye imkan verecek ölçüde ayıplı olduğu gerekse hakkın kullanılmasından sonraki tasfiye ilişkisi problem arz etmektedir. Dönme hakkının kullanılmasıyla beraber iş sahibinin ve yüklenicinin edimleri birbirine iadesi gerekir. Oysa iş sahibinin elinde yükleniciye iade edeceği herhangi bir şey kalmamıştır. Zira konserin gayrimaddi ve geçici karakteri, onun müzisyene iade edilmesine imkan vermeyecektir⁹⁸.

⁹⁶ Kurt (n 42) 32; Akbulut (n 47) 88.

⁹⁷ Aral ve Ayrancı (n 32) 419.

⁹⁸ Brugger (n 3) 66.

İş sahibinin bir diğer hakkı olan bedelden indirim isteme hakkı, ayıplı konser halinde seçimlik haklardan başvurulması en mümkün ve makul olanıdır⁹⁹. Ayıp sebebiyle eserde meydana gelen değer kayıplarının varlığı halinde bu hakka başvurulur. Bedelden hangi miktarda indirim yapılacağı nispi yöntem ile bulunur. Buna göre eserin objektif ayıplı değeriyle ayıpsız objektif değeri arasındaki orana göre bedelden indirim yapılmalıdır¹⁰⁰. Bu noktada, ayıplı eserin objektif değerini bulmanın güç olacağı ifade edilmiştir. Bunun için bilirkişiye başvurmak da pek mümkün olmayacaktır. Zira bilirkişinin inceleme yapması, onun konser esnasında orada bulunmasını gerektirecektir ki bu da mümkün değildir. Konser bittikten sonra bir değerlendirme yapmak da ihtimal dahilinde görülmemektedir¹⁰¹. Ancak daha önce de belirtildiği gibi konserin kayda alınması bu meselede de kolaylık sağlayabilir. Yine de konser nihayetinde bir sanatsal faaliyet olduğundan, konserin ayıplı olduğunun tespitinde kişisel görüş ve beğenilerin etkili olma ihtimali vardır ve bu durum zorluk oluşturabilir. Ancak kanaatimizce, bu zorluklarına rağmen ayıp oranında bedelden indirim isteme hakkına başvurmak mümkündür.

Bir diğer seçimlik hak, aşırı masrafı gerektirmemesi şartıyla eserin onarılmasını talep etme hakkıdır. Ancak bu hakkın kullanımı, konser sözleşmesi bakımından elverişli görünmemektedir. Onarım, cismani bir eşyayı çağırıştırır. Eserin onarımını ayıbın giderilmesi olarak anlamak gerekirse de bu hakkın kullanılması konser sözleşmesi bakımından uygun düşmez. Zira konser verme biçimindeki edim doğası gereği süreklilik arz etmez. Sözleşme ile kararlaştırılan saatler arasında var olur ve sonlanır. O halde organizatör ayıbın giderilmesini istiyorsa, bunu o an konser esnasında talep etmelidir. Bu ise pek mümkün olmayacaktır. Diğer taraftan, ayıbın giderilmesi kapsamında sonraki bir tarihte konserin sanatçı tarafından tekrar icra edilmesinin, söz konusu ayıplı konserin saati ve bu etkinliğin satılan biletler karşılığında gerçekleştiği düşünüldüğünde pek de anlamlı olmayacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca, ayıbın giderilmesi kapsamında aynı sanatçının sonraki bir tarihte tekrar vereceği konsere aynı ilginin gösterileceği de kuşkuludur. Bu nedenle niteliği gereği iş sahibine kanun ile tanınan bu hak, konser sözleşmesi açısından elverişli görünmemektedir¹⁰².

⁹⁹ Alman hukukunda da konserin ayıplı olması halinde, iş sahibinin bedelden indirim yoluna gidebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Homann (n 4) 215.

¹⁰⁰ Sürer ve Demir (n 85) 241; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 783; Aral ve Ayrancı (n 32) 421; Gümüş (n 29) 540.

¹⁰¹ Brugger (n 3) 66.

¹⁰² Brugger (n 3) 65.

Nihayet yüklenicinin (sanatçı) kusurlu hareket etmesi ihtimalinde, işsahibinin uğradığı diğer zararları genel hükümlere göre talep etme hakkı saklıdır (TBK m. 475/II). Bunlar ayıby takip eden zararlar anlamına gelir ve tazmin edilebilmesi yüklenicinin kusurlu olmasına bağılıdır¹⁰³. Örneğin, sanatçının konsere aşırı alkol tüketmiş biçimde çıkması ve bu nedenle konser süresi boyunca şarkıları gerektiği gibi söyleyememesine bağılı olarak, seyircilerin organizatöre ödedikleri bilet bedelinin bir kısmını veya tamamını geri almaları durumunda, organizatörün uğramış olduğu bu ayıby takip eden zararı sanatçıdan TBK m. 475/II uyarınca talep etmesi mümkündür¹⁰⁴.

Diğer taraftan, her ne kadar eser sözleşmesi için yüklenicinin ayıptan doğan sorumluluğu (sonuç sorumluluğu) kabul edilmiş olsa da Borçlar Kanunu bu sorumluluk yanında, yüklenicinin özen sorumluluğuna da yer vermiştir¹⁰⁵. TBK m. 471/I uyarınca yüklenicinin üstlendiği edimleri, işsahibinin haklı menfaatinı gözeterek sadakat ve özenle yerine getirmesi öngörölmüştür. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, 'yüklenicinin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alandaki işleri üstlenen basiretli bir yüklenicinin göstermesi gereken mesleki ve teknik kurallara uygun davranışı esas alınır'. Eğer yüklenici özen borcuna aykırı davranırsa, işsahibi bu nedenle doğan zararlar için sözleşmenin ihlali sebebiyle TBK m. 112 uyarınca tazminat talep edebilir¹⁰⁶. Bu yola, özen yükümlölüğü ihlalinin aynı zamanda eserin ayıplı olmasına da sebebiyet verdiği hallerde gidilemeyeceği, bu durumda yalnızca ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine başvurulması gerektiği ifade edilmektedir¹⁰⁷.

Sonuç olarak ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin gayrimaddi işğörme sonuçları açısından içerdđi problemlı yönler inkar edilemez. Bununla beraber, gayrimaddi işğörme sonuçlarında bu hükümlerin tamamıyla uygulanabilir olmadığı da söylenemez. Konserin kayda alınması, işsahibinin gözden geçirme ve varsa ayıpları bildirme külfetlerini yerine getirmesine yardımcı olurken, özellikle bedelden indirim isteme ve tazminat talep etme hakları da işlevselliğini sürdürecektir. Eklemek gerekir ki tarafların konser sözleşmesinde bir cezai şart

¹⁰³ Sürer ve Demir (n 85) 240; Aral ve Ayrancı (n 32) 423; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 783; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 563.

¹⁰⁴ Brugger (n 3) 67.

¹⁰⁵ Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 51.

¹⁰⁶ Aral ve Ayrancı (n 32) 395.

¹⁰⁷ Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 53.

kararlaştırmak suretiyle¹⁰⁸ anılan problemler karşısında farklı bir çözüm yolu bulmaları da mümkün görülmelidir.

C. Vekâlet Sözleşmesi Görüşü

Vekâlet sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu ile düzenlenmiş bir diğer işgörmeye sözleşmesidir. TBK m. 502/I uyarınca vekâlet sözleşmesi, ‘vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir’. Vekâlet sözleşmesinde vekil, bir başkasının menfaatine uygun olarak maddi bir fiili gerçekleştirmeyi ya da bir hukuki işlem yapmayı üstlenir¹⁰⁹. Sonuç vaadi ve bedel, bu sözleşmenin esaslı unsurlarından değildir¹¹⁰.

Vekâlet sözleşmesi ile eser sözleşmesi arasındaki sınırı belirlemek her zaman kolay değildir. Özellikle, cismani varlığı olmayan işgörmeye sonuçlarının da eser sözleşmesinin konusu olabileceği kabul edildiğinde, somut olayda bu iki sözleşmeden hangisinin mevcut olduğuna karar vermek zorlaşır¹¹¹. Eser sözleşmesinden farklı olarak vekâlet sözleşmesinde vekil, belli bir sonucun elde edilmesini değil belli bir yönde işgörmeyi taahhüt eder. Vekilin işgörmeye edimini yerine getirmesiyle beraber istenen sonuç ortaya çıkabileceği gibi çıkmayabilir de. Ancak arzu edilen sonucun husule gelmemiş olması vekilin sorumluluğunun tayininde belirleyici değildir. Vekil, sözleşme ile üstlendiği işgörmeye edimini özenle yerine getirdiğinde borcunu ifa etmiş olur¹¹². Vekâlet sözleşmesinde asıl önemli olan işgörmeye ediminin bizatihi kendisidir, faaliyettir. Borcun ifa edilmesinin değerlendirilmesi açısından, sonuç bu sözleşme çeşidinde önem arz etmez. Bu nedenle vekâlet sözleşmesinde bir sonuç taahhüdü, bir başarı vaa-dinden bahsedilemez. Sözleşmedeki işgörmeye ediminin yerine getirilmesi neticesinde ortaya bir sonuç çıkmış olması, sözleşmenin niteliğini değiştirmez¹¹³. TBK m. 506/II’ye göre; ‘Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı men-

¹⁰⁸ Risch and Kerst (n 1) 28.

¹⁰⁹ Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 811; Aral ve Ayrancı (n 32) 447; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 639.

¹¹⁰ Kurşat (n 33) 146; Erdoğan (n 35) 169; Kılıçoğlu (n 32) 463.

¹¹¹ Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2045.

¹¹² Hatemi, Serozan ve Arpacı (n 44) 349; Tandoğan, ‘İstisna’ (n 81) 327; Kılıçoğlu (n 32) 463; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 772; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 511; Aral ve Ayrancı (n 32) 451; Gümüş (n 29) 481; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2044.

¹¹³ Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 8; Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 159; Kurşat (n 33) 147; Aral ve Ayrancı (n 32) 452.

faatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür'. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde 'benzer alanda iş ve hizmet üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranışın' esas alınacağı öngörülmüştür.

Öğretideki bir görüş, konser sözleşmesini vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirmeyi tercih etmektedir¹¹⁴. Bunun temelinde esasen, bu işgörme edimlerinin cismani bir sonuç olmadığı¹¹⁵ veya şarkı söylemek ya da oyunculuk yapmak gibi işgörme edimleri bakımından eser sözleşmesindeki ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinden, vekâlet sözleşmesindeki vekilin özen borcundan doğan sorumluluğuna ilişkin hükümlerin daha elverişli olduğu düşüncesi¹¹⁶ yer alır. Sanatsal faaliyetlerde, sanatçılar belirli bir sonucu borçlanmış gibi görünmelerine rağmen esasında onlar kesin bir neticeden ziyade, sanatsal yeteneklerini özenle yaptıkları işgörme faaliyetine seferber etmekten ibaret olan bir borç altına girmektedir¹¹⁷. Gerçekten de örneğin bir sanatçının bir gazinoda şarkı söylemesine ilişkin sanatçı ile gazino sahibi arasında yapılan sözleşmenin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Burada, eğer zaman unsuru bir önem arz etmiyorsa, ki bu durum hizmet akdinin söz konusu olması ile ilgilidir, vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerekir¹¹⁸. Bu noktada, vekâlet sözleşmesinde vekilin sadece hukuki işlemlerin değil maddi fiillerin de yerine getirilmesini üstlenebilecek olması önemlidir. Dahası, sanatçının şarkı söylemek biçimindeki edimine vekâlet sözleşmesindeki özen kriteri ve sorumluluğunu uygulamak, eser sözleşmesindeki ayıptan doğan sorumluluk hükümlerini uygulamak karşısında daha tercihe şayan görünmektedir¹¹⁹. Diğer taraftan, vekâlet sözleşmesinde TBK m. 512 ile taraflara tanınan sözleşmeyi her zaman sona erdirmeye imkanı da bu çeşit sözleşmelere daha uygundur¹²⁰.

Kanaatimizce konser sözleşmesini vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirmek mümkün görünmemektedir. Gayrimaddi nitelikteki bu işgörme sonuçlarının eser olarak kabulüne herhangi bir engel yoktur. Bu nitelendirme için cismaniyet

¹¹⁴ Öz (n 66) 7.

¹¹⁵ Maddi olarak tecessüm etmeyen sanat ve spor çalışmaları bakımından vekâlet sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanabileceği yönünde bkz. Yavuz, Acar ve Özen (n 32) 545.

¹¹⁶ Kurşat (n 33) 159.

¹¹⁷ Öz (n 66) 7.

¹¹⁸ Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 319. Aksi yönde bkz. Kurt (n 42) 32.

¹¹⁹ Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 317. Ayrıca bkz. Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 18, dn 57.

¹²⁰ Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 20.

şartını aramak gerekli olmadığı gibi ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin de - sınırlı olarak da olsa - bu sözleşmelere tatbiki imkanı olduğunu hatırlamak gerekir¹²¹. Diğer taraftan vekâlet sözleşmesi hükümleri de niteliği itibarıyla konser sözleşmesine uygun düşmez. Vekâlet sözleşmesi, diğer işgörme sözleşmelerine göre 'güven' unsurunun daha ön plana çıktığı bir sözleşmedir. Nitekim TBK m. 512 ile vekâlet sözleşmesi taraflarına sözleşmeyi diledikleri zaman sona erdirmeye imkanının tanınmış olması da bunu destekler niteliktedir¹²². Bu önemlidir. Zira öğretide, gayrimaddi bir işgörme faaliyetini konu edinen bir sözleşmenin eser sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi olarak vasıflandırılmasında, bu sözleşme açısından, tarafların sözleşmeyi her daim tek taraflı sona erdirmeye imkanının mı, yoksa sadece bir tarafın tam tazminat karşılığı sözleşmeyi sona erdirebilme imkanının mı daha uygun düşeceğine, kimi zaman bir kriter olarak başvurulmaktadır¹²³. Bu bilgiler ışığında, vekâlet sözleşmesinde öne çıkan güven unsuru ve bu kapsamdaki sözleşmenin taraflarca her zaman sona erdirilebilme imkanı, konser sözleşmesinde hakkaniyetli ve taraf menfaatlerine uygun görünmemektedir¹²⁴. Vekâlet sözleşmesinin tipik örneklerinden olan hekim ile hasta arasındaki veya avukat ile müvekkil arasındaki ilişki, vekâlet sözleşmesindeki güven unsurunu ve sözleşmeyi tek taraflı sona erdirmeye imkanının yerindeliğini yansıtmaktadır. Ancak aynı şeyi, konser sözleşmesi için söylemek mümkün değildir. Nitekim TBK m. 512 hükmünün emredici niteliği de¹²⁵ görüşümüzü destekler niteliktedir. Konserin icrasında her iki tarafın da menfaatinin olduğu ve işin görülmesinin güven unsurunu ön plana çıkaracak ölçüde bir devamlılık arz etmediği bu sözleşmede, örneğin konsere birkaç dakika kala dahi taraflardan her birinin sözleşmeyi sona erdirebilmesi hakkaniyetli ve sözleşmenin doğasına uygun sonuçlar doğurmayacaktır¹²⁶. Buraya kadar açıklamış olduğumuz gerekçelerle konser sözleşmesinin vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

¹²¹ Bu yönde bkz. yuk. III, B, 3 başlığı altındaki açıklamalar.

¹²² Öz Seçer, 'Vekâlet Sözleşmesinin Vekâlete Özgü Sebeplerle Sona Ermesi' (2015) 6 (4) İnÜHFD 877, 879; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 511; Gümüş (n 29) 607.

¹²³ Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 327.

¹²⁴ Koller, Art. 363 OR (n 32) para 102.

¹²⁵ Kılıçoğlu (n 32) 563; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 822; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 669; Gümüş (n 29) 607. Ayrıca bkz. Zindel and Schott, Vorbem. zu Art. 363-379 OR (n 32) para 8. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Seçer (n 122) 887.

¹²⁶ Brugger (n 3) 60.

D. Hizmet Sözleşmesi Görüşü

Konser sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin olarak ileri sürülen bir diğer görüş, hizmet sözleşmesi görüşüdür. Hizmet sözleşmesi, TBK m. 393/1 ile şöyle tanımlanmıştır: ‘İşçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir’. İşçinin işveren karşısında zayıf konumda olması ve korunma ihtiyacı sebebiyle daha özel hükümlerin yer aldığı 4857 sayılı İş Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanuna göre iş sözleşmesi, ‘bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir’. Her iki kanun farklı terimler tercih etse de tanımların birbiriyle yakın ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. İş sözleşmesine evvela İş Kanunu hükümleri uygulanacak ve burada hüküm olmayan hallerde TBK ile düzenlenen hizmet sözleşmesi hükümlerine başvurulacaktır. Diğer taraftan İş Kanunu’nun dördüncü maddesi uyarınca somut olayda bu kanun kapsamı dışında kalan ve başka bir özel kanun kapsamına da girmeyen işçiler bakımından da TBK m. 393 ve devamı hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹²⁷.

Hizmet sözleşmesinin kanuni tanımından hareket edildiğinde, bu sözleşmenin başlıca unsurlarının; belirli veya belirli olmayan bir süre için iş görme, ücret ve bağımlılık olduğu anlaşılmaktadır¹²⁸. İşgörme/hizmet, işçi tarafından edim olarak gerçekleştirilen ve karşı taraf bakımından ekonomik değere sahip her tür insan emeği anlamını taşır. İşin niteliği herhangi bir sınırlama içermez. Bedeni, teknik, bilimsel, sanatsal veya fikri niteliği haiz işgörme edimleri, hizmet sözleşmesinin konusunu oluşturabilir¹²⁹. Öyleyse sanatçının konser vermesi de iş görme olarak nitelendirilebilir. Tam gün çalışma hizmet sözleşmesinin unsuru olmadığı için günün belli saatlerinde veya haftanın belli günlerinde konser verilmesi halinde de diğer şartlar mevcutsa, hizmet sözleşmesinin varlığından bahsedilebilir. Belirtilmelidir ki hizmet sözleşmesinde bir sonuç değil, sözleşme ile kararlaştırılan faaliyetin kendisi borçlanılır. Hizmet sözleşmesinin tarafı (işçi), söz konusu faaliyeti gerekli özen kriterine uygun gerçekleştirdiğinde, ortaya bir sonuç çıkmaz veya işverenin arzu ettiği sonuç çıkmazsa, işçi yine de borcunu ifa etmiş sayılır ve ücreti hak eder. Onun sorumluluğu bir sonuç so-

¹²⁷ Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 748.

¹²⁸ Akkurt (n 36) 15; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 748; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 1823.

¹²⁹ Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 1824; Erdoğan (n 35) 162; Akkurt (n 36) 16; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 453.

rumluluğu olmayıp özen sorumluluğudur¹³⁰. Burada önemli olan işçinin belirli veya belirli olmayan bir süre için işverene bağımlı olarak, sonuçtan ziyade faaliyetin ön plana çıktığı bir edimi ifa etmesidir. Bu edim karşılığında işveren de ücret ödeme borcu altında olacaktır ki bu unsur da konser sözleşmesi bakımından problem arz etmez.

Hizmet sözleşmesinin en önemli ve bu sözleşmeyi diğer işgörmeye sözleşmelerinden ayıran temel özelliği, 'bağımlılık' unsurudur¹³¹. Gerçekten de hizmet sözleşmesinden söz edebilmek için işçinin işverene bağımlı çalışması gerekir¹³². Bu unsur, konser sözleşmesinin hukuki niteliğinin belirlenmesi bakımından ayırt edici olduğu için aşağıda ayrıca incelenecektir.

Bağımlılık, işçinin işverenin emir ve talimatlarına bağlı olarak onun hakimiyeti altında işgörmesi anlamını taşır¹³³. Özellikle eser sözleşmesine kıyasla hizmet sözleşmesinde işi gören kimse işverene daha bağımlıdır. Gerek iş araç ve aletlerinin seçimi gerekse işin icrası ve düzenlenmesinde işi gören iş sahibinin talimatları ile bağlı ise ve işveren de büyük oranda o işi sevk ve idare etmekteyse, hizmet sözleşmesinin varlığından bahsedilebilir¹³⁴. Konser vermeye ilişkin bir sözleşmenin, hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesinde asıl belirleyici olan faktör budur. Bir müzisyenin, bir kimsenin iş organizasyonuna dahil olduğu ve böylece onunla ekonomik, kişisel ve işletmesel açıdan bir tabiiyet ilişkisi içinde bulunduğu bir sözleşme mevcutsa, bu sözleşmenin hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesinden bahsedilebilir. Somut olayın şartları dahilinde, müzisyenin söz konusu faaliyeti ne ölçüde serbestçe biçimlendireceği, diğer bir deyişle etkinliği düzenleyen konserin seyri ile sanatsal yorumun tarz ve biçimine hangi ölçüde etki edebileceği bu açıdan önemlidir¹³⁵.

Daha önce de belirtildiği gibi konser seyirciler huzurunda gerçekleştirilen bir etkinlik olup organizatörün konserin yer, saat ve süresini belirlemesi, gerek

¹³⁰ Erdoğan (n 35) 164; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2036; Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 326; Kılıçoğlu (n 32) 405, 462; Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 37; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 749.

¹³¹ Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 1827.

¹³² Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 148.

¹³³ Akkurt (n 36) 20; Kılıçoğlu (n 32) 398; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 749; Zevkliler ve Gökyayla (n 31) 457.

¹³⁴ Tandoğan, *Borçlar* (n 32) 38; Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 326. Yüklenici iş sahibine bağımlı çalışmaz, onun talebi yönünde sözleşme konusu eseri bağımsız biçimde meydana getirir. Bkz. Kılıçoğlu (n 32) 460; Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 771.

¹³⁵ Brugger (n 3) 56.

onun sanatçı ile olan ilişkisi gerekse seyircilerle akdettiği sözleşmeden doğan ilişkisi açısından önemlidir. Organizatör bu unsurları tayin ederken elbette müzisyen ile bir müzakere içinde olmalıdır. Bu yönüyle aslında, müzisyenin belli oranda organizatörün talimatları ve belirlemelerine tabii olduğu düşünülebilir. Bu tabiiyet zamansal, mekansal ve süreseldir. Ancak bu bağıllık, hizmet sözleşmesinde aranan, hizmeti işverene bağımlı görme unsurunun gerçekleşmesi için tek başına yeterli değildir. Organizatörün bu belirlemeleri yapması ve müzisyenin bu belirlemelere riayet etmesi, işin doğası gereğidir¹³⁶.

Bağımlılık unsuru bakımından işgörmenin süresi de belirleyicidir. Hizmet sözleşmesi kanundaki ifade uyarınca belirli veya belirli olmayan bir süre için işgörmeyi içerir. Hizmet sözleşmesinde zorunlu bir asgari süre şartı bulunmaz¹³⁷. Yine de sürenin uzunluğu ekonomik açıdan bağımlılığın varlığı ihtimalini güçlendirir. Gerçekten de bir sanatçının birkaç ay boyunca birden fazla konseri gerçekleştirmesine ilişkin yapılan sözleşmede, tek bir konser vermeyi içeren bir diğer sözleşmeye kıyasla ekonomik olarak daha bağımlı bir konumun varlığından söz edilebilir. Yine de sadece sürenin uzun olması, hizmet sözleşmesinin varlığı için tek başına yeterli olmayabilir. Bu sürenin beraberinde gelen ekonomik bağıllığın, hizmet sözleşmesi için gerekli olan bağımlılık unsuruna ulaşmaya hangi noktadan sonra imkan vereceği kesin olarak söylene-
mez. Ancak öğretide, örneğin önceden belirlenmiş belli aralarla beraber günlük dört saatlik ve sekiz ay boyunca sürecek konser vermeyi içeren sözleşmenin yapılması halinde, hizmet sözleşmesinden bahsedilebileceği ifade edilmiştir¹³⁸. Diğer taraftan bir defalık verilecek konser için akdedilen bir sözleşmenin hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi kanaatimizce pek mümkün görünmemektedir¹³⁹.

Görüldüğü üzere konser sözleşmesinin hizmet sözleşmesi olarak kabulü, nadir de olsa mümkündür. Belirleyici olan, hizmet sözleşmesinin unsurlarının konser sözleşmesinde var olmasıdır. Yargıtay da sanatçı ile akdedilen sözleşmede somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapmakta ve şartları varsa hizmet sözleşmesi yönünde karar vermektedir¹⁴⁰.

¹³⁶ Brugger (n 3) 56.

¹³⁷ Ullin Streiff, Adrian von Kaenel and Roger Rudolph, *Praxiskommentar zu Art. 319-362 OR, Arbeitsvertrag* (7. vollständig überarbeitete und stark erweiterte Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2012) Art. 319 OR para 73.

¹³⁸ Brugger (n 3) 56, 57.

¹³⁹ Streiff, von Kaenel and Rudolph, Art. 319 OR (n 137) para 73.

¹⁴⁰ Yargıtay bir kararında, davacı olan vokalistin çalışmalarının fiilen ücret, zaman ve bağımlılık unsurlarını taşıdığı gerekçesiyle somut olayda hizmet sözleşmesinin var olduğuna hükmet-

E. İsimsiz Sözleşme Görüşü

Konser sözleşmesinin hukuki niteliği bakımından ileri sürülebilecek bir diğer görüş, bu sözleşmenin bir 'isimsiz sözleşme' olduğudur. Ancak bu yönde olumlu veya olumsuz bir kanaate varmadan önce işgörme sözleşmeleri alanında isimsiz sözleşmelerin mümkün olup olmadığı meselesi çözüme kavuşturulmalıdır. Bunun için ise TBK m. 502/II hükmünün taşıdığı anlam irdelenmelidir. TBK m. 502/II uyarınca 'vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştükleri ölçüde, bu kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır'. Bu hükümden hareket edildiğinde öğretildeki bir görüş işgörme sözleşmeleri alanında isimsiz sözleşmelerin söz konusu olamayacağını savunmaktadır. Buna göre diğer işgörme sözleşmelerinin unsurlarını içermeyen ve TBK ile düzenlenmemiş sözleşmeler vekâlet sözleşmesi sayılacaktır. Hüküm bu yönüyle, adeta bir torba hüküm olma özelliğini taşır¹⁴¹. Buna karşın katılmakta olduğumuz diğer görüş, bu hükmü dar yorumlamamak gerektiğini ifade etmektedir. İşgörme sözleşmeleri alanında isimsiz sözleşmeler mümkün görülmelidir¹⁴². Gerçekten de madde ile güdülen amaç, işgörme sözleşmeleri alanında bir sınırlı sayı ilkesi koymak değildir. Hüküm, somut olaydaki isimsiz sözleşmeden doğan uyuşmazlığa hangi sözleşme türüne ilişkin kuralların uygulanabileceğinin yorum yolu ile tespit edilemediği ihtimalde, vekâlet sözleşmesi hükümlerinden yararlanılması gerektiği biçiminde anlaşılmalıdır¹⁴³.

Yapılan bu tespitten sonra, konser sözleşmesinin isimsiz sözleşme olarak nitelendirilebileceği iki ihtimalin varlığından bahsedilebilir. Bunlardan ilki, konser sözleşmesinin ivazsız biçimde akdedilmesidir. Bir eserin, herhangi bir karşılık alınmaksızın meydana getirileceğine dair akdedilen sözleşme eser sözleşmesi olarak kabul edilemez¹⁴⁴. Zira bedel unsuru, eser sözleşmesinin esaslı unsuru-

miştir. Bkz. Yargıtay 10 HD, 15979/18884, 09.11.2015. Bkz. <<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=10hd-2015-15979.htm&kw='2015/15979'&cr=ibb#fm>> Erişim Tarihi 1 Nisan 2025.

¹⁴¹ Kılıçoğlu (n 32) 551.

¹⁴² Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 158; Hatemi, Serozan ve Arpacı (n 44) 352. Ayrıca bkz. Şaban Kayıhan ve Özcan Günergök, 'Borçlar Kanunu m. 386/f. 2 Karşısında İsimsiz İş Görme Sözleşmeleri Yapılabilir mi?' (1998) 2 (1) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 275, 281.

¹⁴³ Hatemi, Serozan ve Arpacı (n 44) 352; Erdoğan (n 35) 136; Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 321; Kayıhan ve Günergök (n 142) 280, 281.

¹⁴⁴ Bu konuda bkz. Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 43, 45; Aral ve Ayrancı (n 32) 371. Karşı edim de bir eser ise ortada bir eser sözleşmesinin mevcut olduğu, eğer karşı edim eser değil de bir şey veya eser dışında bir işgörme edimi ise çift tipli karma bir sözleşme olduğu yönünde bkz. Yavuz, Acar ve Özen (n 32) 546; Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 324.

dur¹⁴⁵. İşte bu noktada, böyle bir sözleşmenin eser sözleşmesine benzer isimsiz bir sözleşme olduğu öğretide ileri sürülmektedir¹⁴⁶. O halde, konser vermenin eser olarak kabulünden hareketle örneğin hiçbir bedel almaksızın bedava konser verilmesinin kararlaştırıldığı veya bedel yerine sanatçının sözelimi konserin yapılacağı otelde konaklaması ve ücretsiz yeme-içme imkanından yararlanması üzerinde anlaşıldığı bir konser sözleşmesi, eser sözleşmesine benzer isimsiz bir sözleşme olarak nitelendirilebilir. Bu ihtimalde mevcut sözleşmeye, eser sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır¹⁴⁷.

Konser sözleşmesinin isimsiz bir sözleşme olduğunu kabul etmenin diğer yolu, eser kavramını yalnızca cismani (malzeme ile ilgili) işgörme sonuçlarıyla sınırlı tutan görüşten geçer. Bu görüşe göre gayrimaddi edim sonuçlarının kararlaştırıldığı sözleşmeler isimsiz sözleşme olarak nitelendirilmeli ve eser sözleşmesi hükümleri niteliğine uygun düştüğü ölçüde bu sözleşmelere uygulanmalıdır¹⁴⁸. O halde, her ne kadar bir 'sonuç' olarak taahhüt edilebilir olsa da, cismani olmayan gayrimaddi işgörme sonuçlarının konu edildiği sözleşmeler, eser sözleşmesi olarak değil de isimsiz bir işgörme sözleşmesi olarak değerlendirilmeli ve gerektiğinde, eser sözleşmesine ve ayıptan doğan sorumluluğa ilişkin hükümler kıyasen uygulanmalıdır¹⁴⁹. Gayrimaddi işgörme sonuçlarını da

¹⁴⁵ Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 68; Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 4; Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 5.

¹⁴⁶ Hürlimann and Siegenthaler, Art. 363 OR (n 35) para 4; Rusch, Art. 363 OR (n 32) para 5; Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 68; Koller, Art. 363 OR (n 32) para 51; Zindel and Schott, Art. 363 OR (n 32) para 6; Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 2008; Aral ve Ayrancı (n 32) 378; Zevkililer ve Gökyayla (n 31) 499. Bu ihtimalde bir bağışlama sözleşmesi olacağı yönünde bkz. Aydoğdu, Tuncer ve Meral (n 32) 769. Bu durumda vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde bkz. Erdoğan (n 35) 136; Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 321.

¹⁴⁷ Eserin meydana getirilmesinin herhangi bir ivaz karşılığı olmaksızın kararlaştırıldığı sözleşmelere, eser sözleşmelerindeki ayıptan doğan sorumluluk hükümleri kıyasen uygulanırken bedelden indirim hakkı kapsam dışında kalacaktır. Zira herhangi bir bedelden söz edilemeyecektir. Bkz. Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 44.

¹⁴⁸ Hatemi, Serozan ve Arpacı (n 44) 352, 353; Gümüş (n 29) 478.

¹⁴⁹ Hatemi, Serozan ve Arpacı (n 44) 352, 353. Ayrıca bkz. Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 55. Yazar bu görüşünü açıklarken insan vücudu üzerinde gerçekleştirilen saç kesimi veya saç uzatımı biçimindeki edimleri örnek vermiştir. Buna göre bu edimler sonuç olarak taahhüt edilmeye elverişli olmakla beraber ortada cismani bir eser mevcut olmadığından, bu edimleri konu edinen sözleşmeler eser sözleşmesi olarak değil bir isimsiz sözleşme olarak nitelendirilmelidir. Eser kavramını 'vadedilebilirlik' ve 'sonucun bir nesnede cismaniyet kazanması' unsurları ile sınırlandıran Gauch'a göre bu unsurları taşımayan işgörme sonuçları eser olarak nitelendirilemez. Ancak bu ihtimalde her daim vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağından bahsedilemez, bir isimsiz sözleşmeden de bahsedilebilir. Bkz. Gauch (n 39) para 46.

herhangi bir cismaniyet şartına tabii tutmaksızın eser olarak kabul eden görüşü benimsediğimizden, anılan gerekçeye dayanarak konser sözleşmesinin isimsiz bir sözleşme olarak nitelendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

IV. Konser Sözleşmesi Karşısında Seyircinin Hukuki Konumu

Çalışmamızda ele almış olduğumuz konser sözleşmesi, organizatör ve sanatçı arasında akdedilen bir sözleşmedir. Bilet almak suretiyle konseri izlemeye gelen seyirciler, söz konusu bu konser sözleşmesinin tarafı değildir. Seyirci ile organizatör arasında ayrı bir sözleşme mevcuttur. Seyirci sözleşmesi veya izleyici sözleşmesi olarak adlandırılabilir olan bu sözleşmede organizatör, seyirciden bir bilet aracılığıyla aldığı bedel karşılığında, konserin gerçekleştirilmesi ve izleyicinin bu konsere erişiminin sağlanması borcunu üstlenmektedir¹⁵⁰. Konser etkinliği açısından seyirci, konser performansını doğrudan ve canlı olarak izleyebilen kimsedir¹⁵¹.

Kanunlarda açıkça düzenlenmiş olmayan seyirci sözleşmesinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Baskın görüş, seyirci sözleşmesinin eser sözleşmesinin unsurlarını taşıdığı yönündedir¹⁵². Bununla beraber, organizatörün yükümlülüklerine bağlı olarak sözleşmenin niteliği de değişebilir. Bu konuda özellikle isimsiz (karma) bir sözleşmenin varlığından söz edilebilir. Örneğin organizatörün seyirciden aldığı ivaz karşılığı hem konserin gerçekleştirilmesi hem de seyirciye oturacak özel bir yer tahsisi ya da aynı zamanda yiyecek veya içecek satışını borçlandığı ihtimallerde, eser sözleşmesinin asli unsurunun yanında kira veya satış sözleşmesi unsurlarının da var olduğu bir sözleşme meydana gelir¹⁵³. Bu du-

¹⁵⁰ Huber-Purtschert, 'Innominatkontrakte' (n 11) para 173; Rusch and Huguenin, 'Innominatverträge' (n 11) para 11.

¹⁵¹ Bu yönde bkz. Petek (n 11) 660.

¹⁵² Huber-Purtschert, 'Innominatkontrakte' (n 11) para 174; Bühler, Art. 363 OR (n 32) para 131; Rusch and Huguenin, 'Innominatverträge' (n 11) para 13. Aksi yönde bkz. Koller, *Werkvertragsrecht* (n 32) para 57; Gauch (n 39) para 45. Türk hukukunda TANDOĞAN bu tarz sözleşmelere vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasının daha elverişli olacağı düşüncesindedir. Yazara göre, örneğin bir tiyatro oyununun sergilenmesini veya bir spor müsabakasının gerçekleştirilmesini muayyen bir varlık olarak nitelendirmek güçtür. Yazar, bu faaliyetlerin seyirciler tarafından önceden ısmarlanmadığına dikkat çekmiş ve organizatörün, gösterinin iyi nitelikte ya da ayıpsız olmasını tekeffül etmediğini ifade etmiştir. Bkz. Tandoğan, 'İstisna' (n 81) 317.

¹⁵³ Huber Puschert, 'Innominatkontrakte' (n 11) para 174. Bu konuda daha detaylı açıklamalar için bkz. Petek (n 11) 672.

rumda, isimsiz (karma) bir sözleşmenin varlığından söz edilebilir¹⁵⁴. Kanunda düzenlenmiş olan isimli sözleşmelerin asli edimlerinin bir tarafın borcunu oluşturduğu, diğer tarafın ise bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmeler, kombine karma sözleşmeler olarak anılır. Bu sözleşmelerde çıkan uyuşmazlıklara hangi hükümlerin uygulanacağı tartışmalı olsa da genel olarak asli edimlerin ait olduğu sözleşme hükümlerinin kıyasen uygulanması kabul edilmektedir¹⁵⁵. O halde seyirci sözleşmesi karma nitelikte olduğunda örneğin eser ve kira sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulama alanı bulacaktır. Bu kapsamda, mesela konserin zamanından önce bitirilmesi eser sözleşmesi hükümleri uyarınca bir ayıp teşkil edecek ve seyircilerin bilet için ödedikleri bedelden indirim talep etme hakları mevcut olacaktır¹⁵⁶.

Son olarak, sanatçı konser sözleşmesinin tarafı olmakla beraber seyirci sözleşmesinin tarafı değildir. Ancak seyirci sözleşmesinin tarafı olan organizatör, seyircilere bir konserin gerçekleştirilmesini taahhüt ettiğinden, bu edim sanatçı ile de ilgilidir. Bundandır ki sanatçının konseri ayıplı icra etmesi halinde, organizatör de seyirci sözleşmesini ihlal etmiş olacaktır. Bu bakımdan sanatçının, seyirci sözleşmesi yönünden organizatörün ifa yardımcısı olarak kabul edilebileceği savunulmaktadır¹⁵⁷.

Sonuç

Konser sözleşmesi, sanatçı ile organizatör (düzenleyen) arasında akdedilen bir sözleşme olup bu sözleşme ile sanatçı konser verme; organizatör ise bedel ödeme borcu altına girer. Sanatçı tek kişi veya bir müzik grubu olabilir. Sanatçı bu borcunu bizzat ifa etmelidir. Sözleşmenin diğer tarafı olan organizatör ise bedel ödeme borcu altındadır. Sanatçıya ödenecek bedel, baştan kararlaştırılmış sabit bir bedel olabileceği gibi konserden elde edilecek gelire ya da kâra katılma payı biçiminde belirlenmiş bir bedel de olabilir. Tarafların sayılan bu iki bedel biçimine birden karar vermesi de mümkündür.

Konser sözleşmesi, ismen kanunlarda düzenlenmiş bir sözleşme değildir. İrade özerkliği ve sözleşme özgürlüğü çerçevesinde, taraflar kanuni sınırlara

¹⁵⁴ Petek (n 11) 672.

¹⁵⁵ Eren, *Özel Hükümler* (n 32) para 3272 ve 3287.

¹⁵⁶ Rusch and Huguenin, 'Innominatverträge' (n 11) para 17.

¹⁵⁷ Benzer görüş spor etkinliklerinde sporu düzenleyen ile seyirci arasındaki sözleşme bakımından, sporcunun durumu için de savunulmaktadır. Bkz. Petek (n 11) 670, dn 27.

riayet ederek diledikleri içerikte sözleşme akdedebilir. İşte konser sözleşmesi de bu irade serbestisinin bir sonucu olarak kurulabilir. Konser sözleşmesinin hukuki niteliğine karar vermek, özellikle tarafların borçları ve bu borçların, bil-hassa da konser verme borcunun, gereği gibi ifa edilmemesinde uygulanacak hükümlerin tespiti açısından önemlidir.

Konser sözleşmesi ismen Türk Borçlar Kanunu veya diğer herhangi bir kanunda düzenlenmediği için bu sözleşmenin TBK ile düzenlenen isimli sözleşmelerden birinin unsurlarını tamamıyla taşıyıp taşımadığı veya isimsiz bir sözleşme olup olmadığı hususları aydınlatılmalıdır. Konser verme biçimindeki edim bir işgörme edimidir. Bu nedenle bu sözleşmenin hukuki niteliği irdelenirken Türk Borçlar Kanunu ile düzenlenen başlıca işgörme sözleşmeleri ve bunun yanında isimsiz işgörme sözleşmesi görüşü özelinde değerlendirme yapılmalıdır. Bu kapsamda eser sözleşmesi, vekâlet sözleşmesi ve genel hizmet sözleşmesi ele alınmalı ve diğer yandan konser sözleşmesinin isimsiz bir işgörme sözleşmesi olup olamayacağı üzerinde durulmalıdır.

Eser sözleşmesi TBK m. 470 ve devamı hükümler ile düzenlenmiştir. TBK m. 470/1 uyarınca eser sözleşmesi, ‘yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir’. Tanımdan hareket edildiğinde sözleşmenin esaslı unsurlarının ‘eser meydana getirme’ ve ‘bedel’ olduğu anlaşılmaktadır. Konser sözleşmesi açısından ele alınması gereken, ‘konser verme’ biçimindeki işgörme ediminin ‘eser’ olarak kabulünün ve böylelikle bu sözleşmenin eser sözleşmesi olarak nitelendirilmesinin mümkün olup olmayacağıdır. Eser, yüklenicinin iş sahibi adına meydana getirmeyi taahhüt ettiği işgörme sonucudur. Eserin cismani işgörme sonuçları ile sınırlı olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüş, yalnızca cismani (malzemeye ilişkin) işgörme sonuçlarını eser olarak kabul ederken katıldığımız diğer bir görüş gayrimaddi (fikri) işgörme sonuçlarının da eser olabileceğini savunmaktadır. Baskın görüş sonuncusu olmakla beraber, bu görüş yanlıları arasında da fikir birliği yoktur. Bunlardan bir kısmı, gayrimaddi işgörme sonuçlarını ancak cismani bir şeyde tecessüm etmesi şartıyla eser olarak kabul ederken, diğer bir görüş gayrimaddi işgörme sonuçlarını, bu sonuçların doğruluğunun objektif olarak denetlenebilir ve doğru ya da yanlış olarak nitelendirilebilir olması şartıyla eser olarak kabul etmektedir. Kanaatimizce, meydana gelen sonuç taahhüt edilebilir olmak kaydıyla, bir bütünlük arz ettiğinde ve objektif olarak algılanabilir olduğunda ister cismani ister gayrimaddi işgörme sonucu olsun, eser olarak kabul edilmelidir. Bu kabul için onun cismaniyet kazanması veya doğru-

luğunun objektif olarak kontrol edilebilir olması gerekmez. Nitekim gelişen teknolojiler karşısında gayrimaddi işgörme sonuçlarının objektif olarak algılanabilir olması şartını aramak yeterli görülmelidir. Tüm bu izahatlerden sonra, yüklenicinin konser vermek suretiyle bir eser meydana getirdiği söylenebilir. Konser verme, taahhüt edilebilir, bütünlük arz eden ve izleyicilerce algılanabilir bir sonuçtur. Yüklenicinin vadettiği şey, konserin beğenilmesi veya alkışlanması değildir. O, sanatsal yeteneklerini ortaya koyarak müzikal bir sunum icra ettiğinde eser meydana gelmiş sayılmalıdır.

Gayrimaddi işgörme sonuçlarının eser sayılabileceğini kabul etmekle beraber, aynı zamanda, bu işgörme sonuçları bakımından ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin de uygulanabilir ve elverişli olmasını şart olarak arayan bazı yazarlar, şarkı söylenmesi veya oyunculuk yapılmasını konu edinen sözleşmelerde eser sözleşmesi hükümlerini uygulamaktansa, bunları vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirmeyi tercih etmektedir. Zira bu tarz edimlerde özen sorumluluğuna başvurmak daha uygundur. Kanaatimizce TBK m. 470 ve devamı maddeler ile düzenlenen eser sözleşmesi hükümleri incelendiğinde, hükümlerin genel itibarıyla cismani eserleri esas aldığı söylenebilir. Ancak bu tespit, cismani varlığı olmayan gayrimaddi işgörme sonuçlarına özellikle ayıptan doğan sorumluluk hükümlerinin uygulanmayacağı anlamına gelmez. Elbette, bu hükümleri gayrimaddi işgörme sonuçlarına uygulamak daha güç olacaktır. Ancak yine de bu imkansız değildir. Örneğin, iş sahibinin eseri gözden geçirme ve ayıpları bildirme külfetlerini yerine getirmesi, konserin anlık ve geçici olması sebebiyle bazı zorluklar içerecek olsa da bu zorluklar, konserin iş sahibince kayda alınması yoluyla aşılabılır. İş sahibi böylelikle, savunulanın aksine yalnızca konser boyunca ve konser etkinliğinin akşamında değil, TBK m. 474 ile ifade edilen ‘imkan olur olmaz’ ve ‘uygun bir süre’ kavramlarına riayet ederek külfetlerini yerine getirebilir. Diğer taraftan, ayıptan doğan sorumlulukta iş sahibi için tanınan seçimlik hakların da konser sözleşmesi söz konusu olduğunda sorunsuzca uygulanabilir olduğu söylenemez. Zira konser verme biçimindeki işgörme faaliyetinin geçici niteliği bazı zorluklar doğurmaktadır. Özellikle sözleşmeden dönme (TBK m. 475/I, b. 1) ve eserin ücretsiz onarımı (TBK m. 475/I, b. 3) hakları, konser sözleşmesi açısından pek uygun düşmemektedir. Buna karşın, ayıp oranında bedelden indirim isteme hakkı (TBK m. 475/I, b. 2) ve tazminat talep hakkı (TBK m. 475/II) konser sözleşmesinde ayıptan doğan sorumluluk bakımından uygulanabilir. İsviçre Federal Mahkemesi’nin de bir kararında haklı olarak belirttiği üzere somut olayda iş sahibinin seçimlik haklarından sınırlı ölçüde yararlanabiliyor olması, o sözleşmenin eser sözleşmesi olarak vasıflandırılmasına engel

değildir. Nitekim cismani eserlerde dahi bu haklardan her daim sorunsuzca yararlanmaktan söz edilemez. Bu nedenle kanaatimizce, konser sözleşmesi eser sözleşmesi olarak nitelendirilebilir ve sınırlı da olsa ayıptan doğan sorumluluk hükümleri bu alanda uygulanabilir.

Öğretideki bir diğer görüş, konser sözleşmesini vekâlet sözleşmesi olarak vasıflandırmaktadır. Zira gayrimaddi işgörme sonuçları eser sözleşmesinin konusunu teşkil edemez. Ayrıca, ayıptan doğan sorumluluk hükümleri, bu gibi edimlerin kararlaştırıldığı sözleşmelere uygun düşmez. Burada özen sorumluluğunu esas alan vekâlet sözleşmesi hükümlerini uygulamak daha makuldür. Diğer taraftan TBK m. 512 ile vekâlet sözleşmesinde taraflara tanınmış olan sözleşmeyi her daim tek taraflı sona erdirmeye hakkı da bu sözleşmeler açısından daha elverişlidir. Oysa kanaatimizce konser sözleşmesini vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirmek güçtür. Zira, burada sanatçı bir sonuç taahhüdünde bulunmaktadır. Ayrıca vekâlet sözleşmesi, işgörme sözleşmeleri içinde güven unsuru daha ön plana çıkan bir sözleşmedir. TBK m. 512 ile taraflara sözleşmeyi tek taraflı sona erdirmeye imkanının tanınmasındaki temel düşünce de budur. Oysa bu, konser sözleşmesine uygun düşmez. Konser sözleşmesi, vekâlet sözleşmesinin tipik örnekleri olan avukat veya hekimle akdedilen sözleşmelerden farklıdır. Anılan sözleşmelerde güven unsuru daha önemlidir. Oysa konser sözleşmesinde sanatçı ve organizatör arasında bu tarz bir ilişkinin varlığından söz etmek güç görünmektedir. Bilhassa TBK m. 512'yi konser sözleşmesi için uygulamak örneğin konsere birkaç saat kala taraflardan birinin sözleşmeyi sona erdirmesi sonucunu doğurur ki bu da konser sözleşmesinin doğası ve içeriği düşünüldüğünde pek de hakkaniyetli sonuçlara sebebiyet vermez. Bu nedenlerle konser sözleşmesini vekâlet sözleşmesi olarak nitelendiren görüşe katılmıyoruz.

Konser sözleşmesinin, şartlarını taşıdığı ihtimalde hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmesi de düşünülebilir. TBK m. 393 ile tanımlanan hizmet sözleşmesinin; belirli veya belirli olmayan süre işgörme, ücret ve bağımlılık unsurlarını taşıması gerekir. İlk iki unsur bakımından konser sözleşmesi problem içermez. Ancak bağımlılık unsuru açısından aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Bağımlılık, işçinin işverenin emir ve talimatları altında çalışmasını ifade eder. Bağımlılık; zamansal, mekansal ve ekonomik açıdandır. Bu nedenle tek bir konser verilmesine ilişkin sözleşmede bu unsurun mevcut olmayacağı açıktır. Ancak belli zamanlarda, aynı sanatçının, aynı işverene tabii biçimde konser vermeyi üstlendiği sözleşmelerde, hizmet sözleşmesinden bahsedilebilir. Zira zaman unsuru da bağımlılığın varlığını destekleyebilir. Fakat bunun dışında, özel-

likle bir veya birkaç konser verilmesi ihtimalinde, her ne kadar organizatör konser etkinliği ile ilgili talimatlar verse ve sanatçı bunlara uysa bile, bu durum işin doğası gereği olduğu için hizmet sözleşmesinde aranan bağımlılık unsurunun mevcut olduğundan bahsedilemeyecektir.

Nihayet, konser sözleşmesini isimsiz sözleşme olarak nitelendirmek de düşünülebilir. Elbette bu sonuca varabilmek için TBK m. 502/II hükmünü, işgörme sözleşmeleri alanında da isimsiz sözleşmelerin mümkün olduğu sonucuna varacak biçimde anlamak gerekir. Bu noktadan sonra konser sözleşmesini isimsiz sözleşme olarak kabul etmek iki yoldan mümkün olmaktadır. Bunlardan ilki, konser sözleşmesinin ivazsız olarak akdedildiği ihtimaldir. Bu durumda, konser verme edimi eser olarak kabul edilse bile bedel unsuru mevcut olmadığı için eser sözleşmesinin varlığından bahsedilemez. İşte böyle bir ihtimalde, eser sözleşmesine benzer isimsiz bir sözleşme mevcut olacaktır. Kanaatimizce de bu tespit yerindedir. Konser sözleşmesinin isimsiz sözleşme olarak kabulünün diğer yolu, eser kavramını cismani işgörme sonuçları ile sınırlayan ve gayrimaddi işgörme sonuçlarının üstlenildiği sözleşmeleri isimsiz bir sözleşme olarak nitelendiren görüşe katılmaktır ki bize göre eser hem cismani hem de cismani olmayan işgörme sonuçlarını kapsadığından bu mümkün değildir.

Konser sözleşmesi sanatçı ve organizatör arasında akdedilir. Seyirci ise bu sözleşmenin tarafı değildir. Seyircinin taraf olduğu sözleşme, organizatör ile yaptığı seyirci sözleşmesidir. Seyirci sözleşmesi, etkinliği düzenleyen ile seyirci/izleyici arasında akdedilen ve taraflardan birinin etkinliğin gerçekleştirilmesi ve seyircinin bu etkinliğe erişiminin sağlanması borcunu; diğer tarafın ise bedel ödemeyi üstlendiği bir sözleşmedir. Belirtmek gerekir ki her ne kadar sanatçı bu sözleşmeye taraf olmasa da onu bu ilişkiden tamamen ayrı düşünmek mümkün değildir. Zira organizatör, sanatçının vereceği konseri bir etkinlik olarak tertip etmekte ve karşılığında seyirciden ivaz almaktadır. Sanatçının ayıplı bir konser vermesi, seyircinin organizatör ile arasındaki sözleşmenin ihlali sebebiyle bedelden indirim talep etme hakkını kullanmasına yol açabilecektir. Bu nedenle sanatçıyı, seyirci sözleşmesi bakımından organizatörün ifa yardımcısı olarak kabul etmek de düşünülebilir.

Kaynakça

- Akbulut PE, 'Yüklenicinin Eser Meydana Getirme Borcu' (2020) 11 (1) İnÜHFD 85-99
- Akkurt SS, 'Türk Özel Hukukunda İş Sözleşmesi ile Eser Sözleşmesinden Kaynaklanan Başlıca Yükümlülükler ve Anılan Sözleşmelerin Ayırt Edilmesi' (2008) 10 (2) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 13-64
- Aral F ve Ayrancı H, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı, Yetkin 2021)
- Aydoğdu M, Tuncer N ve Meral O, *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)* (Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Dipnotlu 6. Baskı, Adalet Yayınevi 2023)
- Bisges M, *Handbuch des Veranstaltungsrechts* (2. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Erich Schmidt Verlag 2023)
- Brugger N, 'I. Zivil- und Obligationenrecht/ Das mangelhafte Konzert' in *A wie Arbitration über T wie Transport bis Z wie Zivilprozess Liber discipulorum für Professor Dr. Andreas Furrer zum 55. Geburtstag* (Stämpfli Verlag AG 2018)
- Busche J, § 631 BGB, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch (BGB), Band 6: Schuldrecht - Besonderer Teil III* (9. Auflage, C.H.Beck 2023)
- Bühler T, *ZK- Zürcher Kommentar Band/Nr. V/2d, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR), Der Werkvertrag Art. 363-379 OR* (Schulthess Polygraphischer Verlag AG 1998)
- Erdoğan İ, 'İstisna Sözleşmesi ve Bazı İşgörme Sözleşmeleri ile Karşılaştırılması' (1990) 3 (1) SÜHFD 135-172
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Baskı, Yetkin 2021)
- , *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Yetkin 2024)
- Fellmann W, in Heinz Hausheer (Hrsg), *BK - Berner Kommentar Band/Nr. VI/2/4, Schweizerisches Zivilgesetzbuch Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Der einfache Auftrag Art. 394-406 OR* (Stämpfli Verlag AG, 1992)
- Fierdag H, 'Konzert- und Gastspielverträge' in Christian Berger ve Sebastian Wündisch (Hrsg), *Urhebervertragsrecht* (3. Auflage, Nomos 2022)
- Funke E and Müller G, *Handbuch zum Eventrecht* (3. Auflage, Dr Otto Schmidt KG Verlag 2009)
- Gauch P, *Der Werkvertrag* (Sechste, überarbeitete und erweiterte Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2019)
- Gümüş MA, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı* (Bütünüyle Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 8. Baskı, Yetkin 2024)
- Hatemi H, Serozan R ve Arpacı A, *Borçlar Hukuku Özel Bölüm* (Filiz Kitabevi 1992)
- Homann HJ, *Praxishandbuch Musikrecht* (Springer Verlag 2007)

- Huber-Purtschert T, 'Innominatkontrakte' in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz and Roland Fankhauser (Hrsg), *Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht, Orell Füssli Kommentar* (4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Orell Füssli Verlag AG 2023)
- Hürlimann R and Siegenthaler T, in Michael Hochstrasser, Tina Huber-Purtschert and Eva Maissen (Hrsg), *CHK- Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht - Einzelne Vertragsverhältnisse - Art. 184-529 OR und Innominatverträge* (4. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2023)
- İmamoğlu H, 'İsviçre ve Türk Yargı Kararlarında Eser Kavramı, Özellikle Estetik Operasyonu Konu Edinen Sözleşmenin Hukuki Niteliğine İlişkin Olarak Yargıtay'ın Yaklaşımı' (2019) 68 (1) AÜHFD 241-260
- Kayıhan Ş ve Günergök Ö, 'Borçlar Kanunu m. 386/f. 2 Karşısında İsimli İş Görme Sözleşmeleri Yapılabilir mi?' (1998) 2 (1) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 275-282
- Kılıçoğlu A, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi 2020)
- Koller A, in Heinz Hausheer (Hrsg), *BK - Berner Kommentar Band/Nr. VI/2/3/1, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Der Werkvertrag Art. 363-366* (Stämpfli Verlag AG 1998)
- Koller A, *Schweizerisches Werkvertragsrecht* (Dike Verlag AG 2015)
- Kurşat Z, 'Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü' (2009) 67 (1-2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 143-166
- Kurt LM, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü* (Yetkin 2012)
- Öz MT, *İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi* (Kazancı Hukuk Yayınları 1989)
- Petek H, 'Sportif Faaliyetlere İlişkin Seyirci Sözleşmesi' (2012) 12 (Özel Sayı) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi 657-716
- Risch M and Kerst A, *Eventrecht kompakt - Ein Lehr- und Praxisbuch mit Beispielen aus dem Konzert- und Kulturbetrieb* (2. Auflage, Springer-Verlag 2011)
- Rosbach C and Loewenheim U, 'Tonträgerherstellungsverträge und benachbarte Musikverträge' in Ulrich Loewenheim (Hrsg), *Handbuch des Urheberrechts* (3. Auflage, C.H.Beck 2021)
- Rusch AF and Huguenin C, 'Innominatverträge/Gastaufnahme- und Freizeitverträge' in Michael Hochstrasser, Tina Huber-Purtschert and Eva Maissen (Hrsg), *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht - Einzelne Vertragsverhältnisse - Art. 184 - 529 OR und Innominatverträge* (4. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2023)

- Rusch L, in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz and Roland Fankhauser (Hrsg), *OFK - Orell Füssli Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht* (4. aktualisierte und überarbeitete Auflage, Orell Füssli Verlag AG 2023)
- Seçer Ö, 'Vekâlet Sözleşmesinin Vekâlete Özgü Sebeplerle Sona Ermesi' (2015) 6 (4) in ÜHFD 877-944
- Streiff U, von Kaenel A and Rudolph R, *Praxiskommentar zu Art. 319-362 OR, Arbeitsvertrag* (7. vollständig überarbeitete und stark erweiterte Auflage, Schulthess Juristische Medien AG 2012)
- Sürer M ve Demir B, 'Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Eser Sözleşmesinde Ayıp Sebebiyle Sorumluluk' (2023) 14 (1) in ÜHFD 232-243
- Tandoğan H, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri: İstisna (Eser) ve Vekâlet Sözleşmeleri, Vekâletsiz İş Görme Cilt 2* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2010)
- -, 'İstisna Akdi Kavramı, Unsurları ve Benzeri Akitlerden Ayırdedilmesi' *İmran Öktem'e Armağan* (Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1970)
- Yavuz C, Acar F ve Özen B, *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)* (Güncellenmiş ve Yenilenmiş 19. Baskı, Beta 2024)
- Zevkliler A ve Gökyayla KE, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (16. Bası, Turhan Kitabevi 2016)
- Zindel GG and Schott BG, in Corinne Widmer-Lüchinger and David Oser (Hrsg), *Basler Kommentar, Obligationenrecht I Art. 1-529 OR* (7. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag 2020)

İnternet Kaynakları

<<https://beck-online.beck.de/>>

<<https://dergipark.org.tr>>

<<https://legalbank.net/arama>>

<<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=10hd-2015-15979.htm&kw='2015/15979'&cr=ibb#fm>>

<https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F98-II-305%3Ade&lang=de&zoom=&type=show_document>

<<https://www.swisslex.ch/>>